

SANGASTE VALLA ARENGUKAVA 2015 - 2021

I SISSEJUHATUS

Sangaste valla arengukava on valla üldine tegevusjuhis järgmiseks seitsmeks aastaks, mis määratleb vallavolikogu ja -valitsuse tegevuse ja eesmärgid ning eesmärkide saavutamiseks vajalikud pika- ja lühemaajalised tegevused.

Arengukava on dokument, mis kujutab endast ühiskondlikku kokkulepet valla töö juhtimiseks, saavutamaks olemasolevate vahenditega parim tulemus. Arengukava funktsiooniks ei ole pakkuda kõikidele eluvaldkondadele korruga lahendusi. See on dokument, mis paneb paika arenguprioriteedid ning tegevused lähitulevikuks.

Arengukava on aluseks vallaeelarve koostamisele ja investeeringute kavandamisele.

II VISIOON

Aastal 2021

- meeldiv elukeskkond ja pakutavad elamisvõimalused meelitavad siia rohkem inimesi, seega on sisserränne suurem kui väljaränne;
- on Sangaste vald arenguvõimelise ettevõtlusega turismipiirkond;
- pakutakse Sangaste vallas inimkeskset ja kvaliteetset põhi- ja alusharidust;
- on Sangaste vallas aktiivne kultuurielu ja mitmekesised vaba aja veetmise võimalused nii noortele kui vanadele. Külakogukonniti toimub elav seltsitegevus selleks loodud kohtades ning au sees hoitakse vanu traditsioone;
- valla teedevõrk on enamuses hooldatud, teeviidad paigaldatud;
- on Sangaste vald keskkonnasõbralik, turvaline ning arenenud infrastruktuuriga praegust puhast loodust hoidev elukeskkond;
- on Sangaste mõisakompleks korras ja rahvale külastamiseks avatud, Sangaste loss ja mõisa kõrvalhooned on renoveeritud ja kasutuses;
- on Sangaste mõisakompleks üks paremini restaureeritud ja rendatud omasuguste mõisakomplekside seas Eestis. Sangaste mõis on kolme Eesti tuntuma mõisakompleksi seas ning Lõuna-Eesti kolme enamkülastatava turismisihtkoha seas;
- toimib turismiettevõtjate ja väiketootjate koostöö võrgustik „Sangaste Rukkiküla“.

III MISSIOON

Sangaste Vallavolikogu ja -valitsuse ülesanne on tagada:

- valla hea maine ja kohalike traditsioonide säilimine;

- loodusressursside säästlik kasutamine;
- soodne ettevõtluskeskkond;
- valla elanikele igakülgne heaolu;
- konkurentsivõimelise hariduse omandamise võimalus.

IV STRATEEGIA

Valla tähtsaim ressurss on inimesed. Selleks, et vallas oleks tegusaid elanikke, tuleb neile tagada piisavalt töökohti ja kvaliteetne elukeskkond.

Kõrgetasemelise hariduse pakkumist tuleb alustada juba lasteaia ning jätkata seda põhikoolis. Hea hariduse ja huvihariduse pakkumise kaudu saab vald soodustada tulevikus sotsiaalselt aktiivse ja tööjõuturul konkurentsivõimelise elanikkonna osakaalu kasvu ning vältida noorte sattumist sotsiaalselt kindlustamata inimeste hulka.

- peaeesmärgiks on luua Keeni Põhikooli ja Sangaste lasteaia „Kratila“ ühendamise teel Keeni Põhikooli hoonesse kaasaegne ja kvaliteetne, konkurentsivõimelist alus ning põhiharidust ning huviharidust omandada võimaldav õpikeskkond.

Tehnilise infrastruktuuri arendamisel tuleb jälgida, et olemasolevad kommunikatsioonid ei laguneks. Uute ehitamine on kulukam kui õigeaegne hooldus. Aktiivset kasutamist on leidnud Siimu karjäär, kust kaevandatakse kogu valla poolt hallatavate teede remondiks vajaminev materjal.

- peaeesmärgiks on välja arendada kaasaja nõuetele ning valla elanike ja ettevõtjate vajadusi arvestav tehniline infrastruktuur. Vallas on toimiv kergliiglusteede võrgustik.

Valla tulubaasi tõstmiseks ja elanikele töökohtade tagamiseks on oluline mitmekülgne ettevõtluse areng vallas. Ettevõtluse mitmekesisus muudab valla vähem sõltuvaks turu kõikumistest. Palju arengupotentsiaali on turismimajandusel. Ettevõtluse arenemiseks on vajalik piisavate töökäte olemasolu. Populaarsust koguvad valla kaasabil välja arendatud elamuallad noortele.

- peaeesmärgiks on edasi arendada valla ettevõtjate koostöövõrgustiku Sangaste Rukkiküla tegevust, mille läbi paraneb valla ettevõtluskeskkond. Sangaste lossi turismiteenuste mitmekesistamine ning kujundamine Lõuna Eesti tuntumaks ja huvitavamaks turismiobjektiks.

Valla eelarve ei ole piisavalt suur, et toetada valla igakülgset kiiret arengut. Oluline on saada lisaks investeeringuid väljastpoolt. Fondidest raha taotlemisel on vajalik teha koostööd teiste omavalitsustega. On sõlmitud mitmeid lepinguid ühistegevuseks.

- peaeesmärgiks on koostöös ettevõtjate ja mittetulundusühingutega valla konkurentsivõime tõstmine Euroopa Liidu struktuurifondidest investeeringutoetuste taotlemisel.

V TEGEVUSVALDKONNAD

1. HARIDUS

Hetkel tegutseb Sangaste vallas kaks haridusasutust: Keeni Põhikool ja Sangaste Lasteaed Kratila. Huvihariduse andmisega tegeleb põhiliselt kool ning ka Sangaste Valla Avatud Noortekeskus.

Huviharidus perspektiivis peakski toimuma väljaspool kooli, ideaalvariandis nn huvikool-noortekeskus, mis huviringe koordineeriks.

Hariduse kvaliteet vallas on väga oluline, sest see muudab valla noortele peredele atraktiivsemaks. Võrdselt tuleb tähelepanu pöörata nii alusharidusele kui põhiharidusele, sest hea koolieelne haridus loob aluse edaspidiseks edukaks haridusteeks. Laste igakülgse arengu tagamiseks ja vaba aja sisustamiseks on oluline huvihariduse pakkumine.

Eesmärk: Keeni Põhikooli hoone baasil kvaliteetse ja atraktiivse, kaasaja nõuetele vastava hariduskeskkonna väljakujundamine, mis tagaks vallas igakülgse alus- ja üldharidusteenuse kättesaadavuse ning kohaliku haridusasutuste eelistamise teiste asutuste ees nii vallas elavate õpilaste kui ka valla lähialade õpilaste poolt.

Keeni Põhikooli ja Sangaste lasteaia „Kratila“ ühendamine rakendub juhul, kui vastavateemaliselt küsitluselt saadakse positiivne vastukaja.

1.1 Alusharidus

Probleemid:

- lasteaia mänguväljak on kehvast seisukorras. Atraktsioonid on vanad ja amortiseerunud. Pole piisavalt rahalisi vahendeid õueala mänguvahendite täiendamiseks ning nende turvalisuse tagamiseks, puudub korralik, turvaline aed raamatukogu poolsel küljel. Samuti on ohtlik õueala auklik asfaltkate;
- lasteaia maja vajab üldist remonti, renoveerimist vajab välistrepp- astmed libedad ning puuduvad kaldtee ja käsipuud;
- lasteaia mööbel on amortiseerunud ning ei vasta nõuetele;
- puudub võimalus laste välisriiete kuivatamiseks;
- kaasaegsete IT-vahendite puudumine;
- õppevahendeid on vähe.

1.2 Põhiharidus

Probleemid:

- Keeni koolimaja vajab remonti (elektritööd, küttesüsteem, klassiruumid);
- arvutiklass on liiga väike ja ei vasta tervisekaitse nõuetele;
- puudus on neidude ja noormeeste tööõpetuse klassist ning kunstiklassist;
- kooli territoorium vajab korrastamist, puudub vajalik piirdeaed;
- vajalike õppevahendite vähesus (nt grafoprojektorid ja ekraanid);
- metoodilisi materjale on vähe;
- kooliraamatukogu jaoks kirjanduse hankimiseks ei ole raha;
- infotehnoloogiavahendid vananevad;

- õppekäikudeks ei ole raha;
- sündivuse vähenemine vallas võib põhjustada kooli tulevate laste arvu kahanemist.
- koolimaja ei võimalda raske ja sügava puudega laste õpetamist (puuduvad puhkeruumid, kohandatud hügieeni- ja pesemisvõimalused).

Tegevused:

- Keeni Põhikooli hoone rekonstrueerimine, mis vastaks vajadusel ka liitasutuse lasteaed–põhikooli vajadustele. Rekonstrueerida kütte- ja elektri- ning ventilatsioonisüsteem. Kasutada hoone kütmiseks alternatiivseid kütte allikaid (päikeseenergia, maaküte, tuuleenergia);
- kooli söökla ruumide remontimine ning söökla inventari kaasajastamine, uue köögitehnika soetamine;
- koolimaja renoveerimisel arvestada raske ja sügava puudega laste õppe ja kasvatustingimustega, raske ja sügava puudega laste vanematel võimalik lapse kooliteed jätkata kodulähedases koolis;
- õppevahendite kaasajastamine, poistele kaasaegne tööõpetuse klass ning neidudele kööginurga soetamine;
- kaasaegse ja erinevas eas laste vajadusi arvestava mängu väljaku rajamine koolihoone juurde;
- koolihoone territooriumi piiramine aiaga, haljastuse edasiarendamine, 100 tamme pargi rajamine.
- lasteaeda IT vahendite täiendamine;
- lasteaia õpetajate töötasu ühtlustamine kooli õpetajate töötasuga.

1.3 Huviharidus

Probleemid:

- ringijuhtide puudus;
- ringijuhtide madal töötasu;
- poiste huviringe on vähe;
- laste huvid on muutunud, paljude olemasolevate ringide vastu on huvi väike;
- ringijuhid ei suuda end ise koolitada, nende tasu pole selleks piisav;
- ekskursioonide korraldamiseks ei jätku raha.

Tegevused:

- ringide juhtimiseks sobivate inimeste leidmine ja nende kaasamine;
- ringijuhtide töötasu vastavusse viimine kvalifikatsiooniga;
- noortekeskuse toetamine;
- laste huvidele vastavate ringide loomine (seikluskasvatus, skaudid, gaidid);
- skautide, gaidide tegevuse rakendamine,
- ringijuhtide ja noortekeskuse koostöö tugevdamine;
- vallapoolne rahaline toetus huviringide väljasõitude korraldamiseks;
- koostöös tööandjatega noortele puhke- ja töölaagrite korraldamine, kus saab omandada praktilisi töökogemusi ja -oskusi.

1.4 Ennetustöö ja nõustamine

Lisaks hariduse andmisele on koolil oma osa ka laste kasvatamisel. Sotsiaalsete probleemide tekkimise vältimiseks tuleb tegelda laiaulatusliku ennetustööga ning pakkuda psühholoogilist ja kutsevalikuga seotud nõustamist.

Tegevused:

- tagada lastele ja noortele vajadusel psühholoogilist nõustamist, võimaldades neil regulaarselt kohtuda psühholoogiga;
- teha koolis narkomaania ja alkoholismi ennetustööd, muretsedes raamatukogudesse vastavasisulisi trükised, kutsudes lektoreid ning korraldades teabepäevi;
- aidata noori nende sobiva kutseala valikul ja õpingute planeerimisel võimaldades kooli lõpetajatel kohtuda kutsenõustajaga ja külastada kutsevalikuga seotud messe ning üritusi;
- sotsiaaltöö spetsialist tegeleb personaalselt põhikooli pooleli jätnud noortega.

1.5 Põhikoolijärgne haridus

- töötada välja kutsekoolides õppivate valla noorte rahalise toetamise süsteem, et vältida haridustee katkemist majanduslikel põhjustel.

2. TEHNILINE INFRASTRUKTUUR JA KESKKOND

Tehnilise infrastruktuuri kvaliteet on oluline vallas kvaliteetse elukeskkonna tagamiseks.

Eesmärk: arendada vallaelanikele ja ettevõtjatele kättesaadav kaasaegseks ning keskkonnasäästlikuks elu- ja ettevõtlustegevuseks vajalik tehniline infrastruktuur.

2.1 Teed ja transport

Valla poolt hooldatavaid teid on kokku 86 km. Valla hooldatavatel teedel on igal aastal korraldatud lumetõrjet ja aeg-ajalt teid hõõveldatud. Valminud on Sangaste-Lossi ning Sangaste–Keeni kergliiklustee. Tegeleda tuleb lagunenuid teede remondiga, sest kohati takistab nende seisukord liikumist. Valla teed on inventariseeritud.

Eesmärk: valla elanikkonna ja ettevõtluse vajadustele vastava kvaliteetse teedevõrgu väljaarendamine. Jätkata kergliiklusteede võrgustiku edasist väljaehitamist ning tänavalgustuses võtta kasutusele energiasäästlikud tehnoloogiad. Taastuvenergia kasutamine tänavalgustussüsteemides.

Tegevused:

- külade järk-järguline remontimine;
- välja ehitada busside ja sõidukite parkla Keenis;
- ohutu koolitee tagamine (ülekäiguradade jms.rajamine), Keeni keskasula ja koolimaja vahelise koolitee rajamine;

- keskasulate asfaltteede remontimine ja parklate väljaehitamine, kergliiklustee ehitamine Keeni-Keeni Raudteejaam;
- teede ja parklate remondi ja ehituse pingerea ning teelõikudel vajalike tööde määramine majanduskomisjoni poolt;
- Energiasäästliku või taastuvenergiaga põhineva tänavalgustusvõrgu väljaarendamine Keeni, Sangaste ja Lossiküla keskasulas.
- Keeni keskasulas parkimisprobleemi lahendamiseks laiendada tänavat ning teha parkla Keeni tee tänava äärde ning laiendada tänavat 7., 8. ja 9. maja otsa suunas ning rajada parkla 11. ja 12. maja vahelisele haljasribale, parkimiskohtade rajamine koostöös korteriühitutega;
- koostöö teiste valdade teede korrastamisel ja selleks raha hankimisel;
- kokkuleppel riigiteede hooldajaga vahetada valla poolt hooldatavate ja riigi poolt hooldatavate teede lõike nii, et jaotus oleks loogiline;
- kui riigiteede hooldaja ei suuda tagada talvist operatiivset lumetõrjet, on vald nõus sama raha eest seda ise tegema. Vastavate allhankelepingute sõlmimine valla ja riigiteede hooldaja vahel ning tööde teostamiseks logistiliselt mõistlike lahenduste leidmine;
- kõigi avalikuks kasutamiseks vajalike erateede omanikega lepingute sõlmimine tee avalikuks kasutamiseks;
- teehooldajate skeemi koostamine ja avalikustamine;
- maaomanikelt teeäärte hoolduse nõudmine;
- uute teede ehitamine ja olemasolevate pikendamine;
- teha kooskõd naaberomavalitsustega, et rajada Valgamaa tõmbekeskuste vaheline kergliiklusteevõrgustik;
- koostöös Maanteeametiga korrastada bussipeatustes ooteplatvormid ja paviljonid.

2.2 Heakord

Heakord on oluline nii meeldiva elukeskkonna tagamiseks kui turismi arengu soodustamiseks. Sangaste kalmistu on inventariseeritud. Koostamisel on elektrooniline hauaregister.

Eesmärk: valla haljasalad ja avalikud pargid on hooldatud ning atraktiivsed vabaaja veetmise kohad. Kortermajade fassaadid soojustatud ja korrastatud ning kortermajade ümbrus hooldatud.

Tegevused:

- Keeni keskasula miljöökavandi haljastusprojekti elluviimine ning valla haljasalade ja kergliiklusteede äärte hooldamine;
- Sangaste kiriku ümbruse ja Emajõe luha heakorrastamine, laudtee-matkaraja rajamine (Püha Andrease rada);
- Keeni mõisapargi korrastamine ja taastamine ning mõisapargi paisjärve rekonstrueerimine. Keeni mõisapargi muutmine vabaaja veetmise kohaks, kiigeplatsi ja pargipinkide, pargiteede ja loodusõpperaja rajamine;
- Keeni keskasula kortermajade välisilme ja soojapidavuse parandamine;
- amortiseerunud hoonete lammutamine;

- Infoviitade paigaldamine;
- tervikliku süsteemi loomine tunnustamiseks heakorra ja keskkonnahoidlikkuse tagamist vallas. Kodukaunistamiskonkursside jätkamine, lisaks avamaastike, teeäärte, veekogude äärte ja külade kokkukäimiskohtade ilme eest tunnustuse avaldamine. Oluline on jälgida, et tunnustuse saaja täidaks kõiki keskkonnanõudeid;
- kalmistu laiendamine;
- kalmistu heakorrastamise ja hauaplatside kujundamise projekti jätkamine;
- kalmistul kabeli ja aia remontimine;
- kalmistule valla eelarvest majandamiskulude määramine;

2.3 Jäätmemajandus

Prügila on suletud.

Tegevused:

- Koostöö arendamine teiste omavalitsustega Valgamaa Omavalitsuste Liidu kaudu;
- nõuetele vastava jäätmejaama väljaehitamine;
- jäätmejaama laiendus st. kompostväljaku rajamine.

2.4 Veemajandus, kanalisatsioon ja energeetika

Eesmärk: valla keskustes on tagatud nõuetele vastava joogivee kättesaadavus ja reovee puhastus lähtuvalt ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kavale. Vallas on välja arendatud keskkonnasäästlikud ning alternatiivsetel energiatel (päikseenergia, maaküte, tuuleenergia) toimivad küttesüsteemid. Valla ühiskondlikud hooned on energiasäästlikud ning soojapidavad.

- ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni probleemide lahendamisel jälgitakse ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendamise kava 2009-2021;
- koostootmisjaama rajamine;
- avariigeneraatori soetamine;
- Sangaste, Keeni ja Lossiküla tänavalgustuste viimine LED-valgustitele;
- Sangaste katlamaja rekonstrueerimine.

2.5 Elamumajandus

Valla arengus on oluline uute elamualade kompleksne arendamine ning kaasaegse elukeskkonna vajaduse ja nõuetega arvestamise tagamine elamualade planeeringutes ja arendustegevuses.

Eesmärk: Uuselamualad vastavad kvaliteetse elukeskkonna nõuetele.

Tegevused:

- üldplaneeringu järgsete elamualade munitsipaalomandisse taotlemine ja detailplaneeringute koostamise korraldamine. Elamualade arendusprojektide kaudu noorte perede sidumine vallaga;
- munitsipaalaluruumide rajamine;
- detailplaneeringute ja projekteerimistingimuste kaudu võimaldada uute elamute rajamist valda.

2.6 Turvalisus

Eesmärk: vallas on tagatud turvalisus.

Tegevused:

- videokaamerate paigaldamine
- vabatahtliku tuletõrjedepoo tegevuse toetamine, depoohoone ehitamine, vahendite soetamine

3. ETTEVÕTLUS JA TURISM

Sangaste vallas on maavalla kohta üle keskmise arenenud tööstus ja põllumajandus. Ettevõtluse kasvu takistab vaba kvalifitseeritud tööjõu vähesus. Põllumajandussektori kasvu piirab vaba põllumaa puudus. Vähe on ära kasutatud valla turismipotentsiaali. Turisminduse arengut soodustavad Sangaste mõisakompleks, mitmekesine loodus, Otepää kui arenenud turismipiirkonna lähedus ning hea logistiline asukoht.

3.1 Ettevõtlus

Valdkonna edasise arengu eelduseks on ettevõtlusele soodsate tingimuste loomine toimivate ja arenevate ettevõtete valda juurdemeelitamiseks ning uute ettevõtete tekkimiseks, et mitmekesistada kohalike elanike töövõimalusi. Propageerida valda kvaliteetse ettevõtluse- ja elukeskkonnana.

Eesmärk: vallas on arenenud kohalikke ressursse ja kohalikku omapära väärtustav, konkurentsivõimeline ja keskkonnasäästlik ettevõtlus.

Tegevused:

- loodud on tingimused ettevõtluse ruumiliseks ja sisuliseks arenguks;
- kaugtöö töökohtade loomine Keeni ja Sangastesse, töökoht varustatud internetiühendusega, printimise ja skanneerimise võimaluse pakkumine;
- Sangaste valla mainekujunduse väljatöötamine.

3.2 Turism

Sangaste vallas on turismi- ja puhkemajanduse seisukohalt oluliseks piirkonnaks Sangaste loss ning Otepää looduspark. Sangaste vallas asub Harimäe vaatetorn ning vallast kulgeb läbi ka Tartu Maratoni suusa- ning rattarada.

Eesmärk: Sangaste vald on hinnatud puhke- ja turismipiirkonnana, välja on arendatud mitmekesised võimalused puhkamiseks ja aktiivseks vaba aja veetmiseks.

Tegevused:

- Üldiseks suunaks luua tingimused turismi – ja puhkemajandusega seotud tegevuste arenguks;
- Arendada välja Keeni raudteehoone juurde autode hoiuparkla, infopunkt, jalgrataste laenutus ning kergliiklustee Keeni.

Sangaste mõisakompleks

- Sangaste mõisakompleksi areng rajaneb Eesti ühe tuntuma mõisniku ja maaelu arendaja krahv Bergi eluloo ja saavutuste eksponeerimisele ja tutvustamisele. Krahv Berg, tema elulugu, saavutused ja legendid, samuti lossi ja kogu mõisakompleksi unikaalne arhitektuur on heaks näiteks võimsa ajaloolise pärandi ja toimeka tänapäeva tõhusast koostööst;
- Sangaste mõisast on saanud piirkonna turismikeskus ja infopunkt, kus jagatakse infot kogu regiooni vaatamisväärsuste kohta. Sangaste loss on ühtlasi ka Sangaste Rukkiküla keskus;
- Sangaste mõisakompleksi hooned ja objektid restaureeritud ja hooldatud. Sangaste ringtalli ja veetorni hoonesse temaatiliste termide ning puhkekeskuse rajamine, aita majutuskohtade rajamine, töllakuuri vankri muuseumi rajamine.
- mõisakompleksi kõigile hoonetele antakse läbi restaureerimise uus otstarve, mis võimaldab kasutada hoonet majanduslikult efektiivselt, säilitades samas hoone ajaloolise väärtuse. Restaureerimiseks kasutatakse erainvestorite abi. Eesmärgiks on luua tingimused, kus mõisakompleks saaks toimida aastaringselt, pakkudes külastajatele vajalikke teenuseid ja investoritele tulu majandustegevusest. Uue funktsiooni andmisega seni tühjalt seisvatele hoonetele lisatakse kogu mõisakompleksile uut väärtust;
- mõisa peahoones ehk Sangaste lossis täna pakutava majutusteenuse kvaliteet tõuseb läbi majutusruumide restaureerimise;
- mõisa moonakamaja renoveerimine majutuseks;
- tiigi ümbruse kujundamine vabaaja veetmise kohaks, laudtee, istumiskohtade rajamine, paviljoni ja paadisilla rajamine;
- lossi esise ringtee katmine kividega ning purskaevu rajamine;
- loomapargi rajamine;
- transporditeenus hobutõllaga ja väikebussiga käivitamine;
- lossi ruumides piirkonna kultuurpärandit tutvustavate ekspositsioonide loomine;
- lossi ürdi ja roosiaia rajamine, koostöös RMK-ga lossipargi muutmine atraktiivseks vabaaja veetmise kohaks;
- lossi piirdeaia taastamine;
- välisvalgustuse lahendamine kasutades energisäästlike lahendusi;
- lossi küttesüsteemi rekonstrueerimine ja alternatiivsete küttesüsteemide kasutamine (maaküte, päiksepaneelid jm);
- lossi fassaadi, kõnniteede ja pargi kunstilise valgustuse projekti läbiviimine;
- siidri pruulikoja rajamine;

- koos erainvestoritega äriühingu moodustamine Lossi arendamiseks.

Sangaste Rukkiküla

- ühtse Sangaste turismiküla kontseptsiooni ja strateegia väljatöötamine koostöös kohalike turismialaste ettevõtjatega nii vallas kui naabervaldades, selle ellurakendamine ja reklaamimine;
- toimiv turismitoode hõlmab nii Sangaste mõisakompleksi ja selle ümbrust kui ülejäänud vallas turismiga tegelevaid ettevõtteid ja turismitalusid. Põhiatraksiooniks on Sangaste lossi ja mõisakompleksi hoonete võimaluste põhjal väljatöötatud aastaringset toimiv turismitoode;
- Sangaste rukist ja eesti rahvuskööki tutvustava Sangaste Rukki Maja väljaarendamine koos Rukki Majaga ühilduva rahvuslikus stiilis külalistemajaga;
- Restu ja Keeni mõisa väljaehitamine turismiobjektideks;
- villaveski, jahuveski ja viinaköögi väljaehitamine turismiobjektideks;
- Sangaste veskijärve (Sangaste paisjärve) äärde õllepruulikoja rajamine;
- jalgrattamarsruudi võrgustiku pikendamine Sangaste mõisakompleksini;
- Rukkiküla teenuseid tutvustavate viitade ja kaartide püstitamine, telkimis- ja lõkkeplatside ning matka- ja jalutusradade rajamine ja kaardistamine, lõkke- ja telkimiskohtade, ettevõtete, talude tähistamine ühtse kujundusega viitadega;
- temaatiliste laste koolivaheaegade või üksikute teemapäevade korraldamine (looduse tundmaõppimine, hobupäevad, suusavaheaeg jms);
- kogukonnakeskuse rajamine;
- ratsutamis- ja kalastusvõimaluste pakkumine ning kanuumatkade korraldamine;
- mahepõllundusega tegelevate kohalikke traditsioonilisi toiduaineid tootvate ja kasvatavate turismitalude arendamine;
- traditsioonilistes talutöodes osalemisvõimaluse pakkumine läbi turismitoodete;
- traditsioonilise loomapidamisega turismitalud;
- marja- ja seenekorjamise ning koha peal konserveerimise teenuse pakkumine;
- Sangaste valla kultuuripärandi tutvustamine;
- Lossiküla külaplatsi projekteerimine ja väljaehitamine (sh. külakiik, lõkkeplats, spordiväljak);
- Ristee külas Tissi paisjärve taastamine koostöös kinnistu omanikega;
- Kääriku matka- ja suusaradade pikendamine Sangaste lossini.

Koostöö

- kohalike ettevõtjate koostöö suurendamine ettevõtjate klubi ellukutumise kaudu;
- kohalikele ettevõtjatele turismialaste koolitus- ja infopäevade korraldamine ning ettevõtjate nõustamine;
- turismialaste väliskontaktide arendamine, turismialane koostöö naaberriikidega;
- turismialase koostöö arendamine Otepäega.

Turismipaketid ja turismiinfo

- arendada Sangaste valla veebilehte. Tagada seal kiire ja efektiivne info edastamine;
- Sangaste Rukki Maja tugitoodetena arendatakse välja huviretk “Sangaste Rukki Päev”, kuhu on kaasatud vähemalt neli piirkondlikku partnerit ja õpituba “Sangaste Leivategu”;

- ettevõtjate koostöö tulemusel töötatakse välja sise- ja välisturistidele erineva kestvuse ja sisuga turismipaketid;
- koostatakse Sangaste valla turismipakette tutvustav voldik;
- Sangaste turismivõimalusi tutvustatakse nii sise- kui välisturgudel;
- kujundatakse ja valmistatakse Sangaste sümboolikaga suveniirid;
- koos naabervaldadega koostatakse turismikaart.

Üritused ja vaatamisväärsused

- krahv Bergi päevade kontseptsiooni väljatöötamine ja korraldamine;
- mõisakompleksis jõulumaa kontseptsiooni väljatöötamine, koostöös teiste turismialaste ettevõtjatega;
- vaatamisväärsuste kaardistamine ja inventariseerimine, juurdepääsuteede ja parklate korrastamine ning viitadega varustamine, infotahvlite paigaldamine vaatamisväärsuste juurde, Sangaste kihelkonna piiride tähistamine;
- uute vaatamisväärsuste tekitamine, korraldades võistlusi, kus taiesed jäävad valda (nt Nipernaadi kujude valmistamise võistlus);
- Sangaste rukist tutvustavate ürituste organiseerimine ja läbiviimine, valla maineürituse “Sangaste Lõikuspüha” väljatöötamine;
- monumendi “Kummardus rukkile” püstitamine Sangaste aleviku puhkealale.

4. NOORSOOTÕO, KULTUUR JA SPORT

4.1 Noorsootöö

Sangaste vallas Keeni külas asub Sangaste Valla Avatud Noortekeskus, mis avas oma uksed 30. novembril 2009. aastal. Noortekeskus toimuvad erinevad huvialaringid ja üritused.

Eesmärk: laste ja noorte õppetöövälise tegevuse võimaluste laiendamine.

Tegevused:

- noortekeskuse hoone ventilatsiooni ja välisvalgustuse rajamine ning küttesüsteemis kasutada taastuvenergia allikaid (päikeseenergia);
- Keeni raamatukogu viimine noortekeskuse rümmidesse;
- territoorium piirata hekiga;
- mänguväljaku täiendamine vabaaja veetmise atraktsioonidega;
- skatepargi rajamine noortekeskusega piirnevale mahajäetud tootmisalale;
- noortekeskuses huviringide ja noortele suunatud tegevuste arendamine;
- õppereiside ja noortevahetuse korraldamine;
- noorteürituste ja laagrite korraldamine;
- uute huviringide ja mitteformaalse õppe rakendamine;
- noorte farmi loomine; loodus – ja põllumajandusekspositsioonide ning õppeklasside loomine.

4.2 Kultuur

Sangaste valla kultuuritegevus on suhteliselt aktiivne ja on märgata edasist arengut. Praegu toimub aktiivne kultuuri- ja seltsielu Keeni külas ja Sangaste alevikus. Eesmärgiks on arendada võimalikult aktiivset seltsitegevust külakogukonniti, ärgitada rahva enda initsiatiivi seltsielu korraldamisel ning selle läbi säilitada Sangaste kultuuripärandit. Omapärase kultuuri ja elava kultuurieluga paigana on Sangaste meeldiv elukoht kohalikele elanikele ja atraktiivne turistidele.

Eesmärk: kultuuri- ja seltsielu on suunatud rahvuskultuuri ja kohaliku eneseteadvuse säilitamisele, arengu järjepidevuse tagamisele, hõlmates erinevaid elanike huvigruppe ning võimaldades neile mitmekülgset tegevust, välja on arendatud valla kultuuri- ja seltsielu vajadustele vastav infrastruktuur.

Tegevused:

- Keeni raamatukogu üle viimine noortekeskuse ruumidesse;
- jätkatakse traditsiooniliste kultuuriürituste korraldamist (jaanipäev jm);
- jätkatakse vallapäevade ja külapäevade korraldamist. Vallapäevad toimuvad iga kord erinevas kohas;
- kogukonnakeskuse rajamine (kaugtöö, eakad, töötud, noored, käsitöö);
- haridus- ja kultuurikomisjon töötab välja seltside, mittetulundusühingute, organisatsioonide, ringide tegevuse ja muu isetegevuse, sh noorteorganisatsioonide rahalise toetamise korra;
- haridus- ja kultuurikomisjon kutsub kokku noorsootöö ümarlaua ja töötab välja noorte rahvusvaheliste suhete arendamise toetamise korra;
- arendada rahvusvahelist kultuuride vahetust;
- pakkuda noortele võimalusi koolivälise vaba aja veetmiseks õppeperioodil ja vaheaegadel (huvialaharidus, noortekeskus, ühekordsed üritused, rahvusvaheliste kontaktide loomine, laagrid);
- valla maineürituse idee väljatöötamine ja professionaalne korraldamine, pidepunktideks Sangaste rukis, Sangaste loss ja krahv Berg interaktiivsete eksponaatide koostamine;
- Seltsimaja arendamine (siseõue korrastamine);
- lastele teemapargi rajamine ja selle arendamine;
- kihelkonnaraamatu väljaandmine;
- monument „Kummardus Rukkile” rajamine;
- haridus- ja kultuurikomisjon koostab valla kultuuri- ja spordikalendri, mis ilmub ajalehes ning on väljas infotulpadel. Samadest kohtadest on kättesaadavad ka huviringide toimumiste ajad;
- organiseeritakse omaalgatusel põhinevaid õpiringe ning üritusi;
- leida koht rulapargiks;
- rahvatantsurühmad ja laulukoorid esinevad nii maakondlikel kui üleriigilistel tantsu- ja laulupidudel, võimalusel rahvusvahelistel folkloori- ja kultuurisündmustel;
- kinnised ja vabaõhu kooskäimiskohad (näiteks kiige- ja lõkkeplatsid) luuakse küladesse nende endi initsiatiivil ja valla toetusel;
- Sangaste mõisakompleks ja Keeni park korrastatakse ja haljastatakse projektide järgi ning kujundatakse kooskäimiskohtadeks;

- kirikuhoone laepealne ja torn ehitatakse välja galeriiks, kus oleks võimalik korraldada näitusi. Kirikus jätkatakse kirikukontsertide korraldamist ning vald toetab kiriku suvel turistide jaoks avatuna hoidmist;
- soodustatakse koduloo uurimist, paikkonna kohta materjali kogumist ja säilitamist;
- valmistatakse paikkondi tutvustavaid trükiseid;
- raamatukogudesse muretsetakse avalikuks kasutamiseks lisaarvuteid.

4.3 Sport

Sangaste valla traditsioonilisteks spordiüritusteks on Restu spordipäev ja vastlapäev. Uuteks traditsioonideks on kujunemas korvpallivõistlus Sangaste korvpallikarikale ning ka jooksvõistlus „Rahvahundi Rukki jook“. On loodud MTÜ Sangaste Spordiklubi, kes koordineerib sporditegevust vallas. Sportimiseks on elanikele avatud Keeni kooli võimla, kuid seda võimalust kasutab vaid väike osa vallarahvast. Võimlas treenib nii maakonnas kui riiklikult edukalt esinenud meeste korvpallimeeskond.

Keeni mõisa alal (täpsem asukoht teadmata) sündinud Hermann Lerchenbaum on esimene teada olev eestlane, kes osales kaasaegsetel olümpiamängudel 1896. aastal Ateenas USA koondises.

Eesmärk: vallas on mitmekesised võimalused sportimiseks ja aktiivseks vaba aja veetmiseks, välja on arendatud sporditegevust ning aktiivset vaba aja veetmist toetav infrastruktuur.

Tegevused:

- teha korda kooli võimla ja arendada edasi kooli staadionit;
- muretseda koolivõimlasse tabloo ning muusikakeskus koos võimenduse ja kõlaritega;
- täiendada kooli spordivarustust kaasaegsete spordivahenditega;
- muretseda tennisevõrk ja muu puuduv tennisevarustus;
- võimla ja võimla abiruumide renoveerimine;
- ehitada Sangastesse korralik palliväljak ja tenniseplats (multifunktsionaalne spordiväljak);
- rajada spordiväljakuid ja laste mänguväljakuid Keeni ja Sangastesse. Vald toetab rahaliselt spordiväljakute omaalgatuslikku rajamist. Laste kaasamine nende ehitamisel aitaks vältida rajatiste lõhkumist;
- rajada rularamp ja asfaltplats, kus oleks võimalik sõita nii rula kui rulluisukudega;
- soodustada tervisesporti rajades suusa- ja terviseradasid ning korrastades ujumiskohti;
- jätkata traditsiooniliste spordiürituste korraldamist – Restu spordipäev, vastlapäev, Sangaste korvpallikarikas;
- vajadusel toetab vald sportlasi rahaliselt, et nad saaksid osaleda võistlustel;
- arendada seikluskasvatust noortega;
- püstitada Keeni parki ausammas Hermann Lerchenbaumile.

5. SOTSIAALHOOLEKANNE

5.1 Töötud

Pikka aega töötud inimesed ei taha enam tööd teha ega tööle minna, nad on oma elu paremaks muutmisele käega löönud. Võtmeküsimuseks on, kuidas motiveerida pikaajalisi töötuid ja heitunud uuesti tööd tegema ja aidata neil tagasi pöörduda aktiivsesse ühiskonna ellu. Probleemideks on töötute puhul nii rahapuudus, rahaga ümberkäimise oskamatus.

Riiklik otsus suunata tööturule tagasi ka kõik töövõimetuspensionärid suurendab samuti töötute osakaalu.

Probleemid:

- töötahte ja ettevõtlikkuse puudumine, toimetulematus, pikaajaline töötus;
- alkoholism;
- mitteametlik töölkäimine;
- tööpuudus nii enne kui peale ümberõpet;
- terviseprobleemid, mis on tingitud alatoitlusest, ravikindlustuse pikaajalisest puudumisest ning alkoholismist.
- julguse puudumine töökohale kandideerimisel.

Tegevused:

- töötute individuaalne ja grupinõustamine sotsiaaltöö spetsialisti ja töö tugiisiku poolt, sealhulgas töökoha otsimisel ja kandideerimisel; infotulpadele töökuulutuste paigaldamine;
- töötute jälgimine sotsiaalkomisjoni liikmete tihedamate kodukülastuste kaudu;
- korraldada töötutele toimetulekuõppe kursused, kus õpetatakse elementaarseid töövõtteid, rahaga ümberkäimise oskust jm.;
- kompenseerida sõidukulu ümberõppekeskustesse, toetada koolitustel ja õppereisidel osalemist või korraldada ise koolitusi;
- võimaldada töötutele tasuta tervisekontroll, maksta neile ühekordseid ravimitoetusi ja toetusi isiklike abivahendite soetamiseks;
- töötute aktiivne rehabilitatsioon, sealhulgas kaasamine praktilistesse tööklubidesse, tööharjutuse teenusele või avalikele töödele, et tekitada motivatsiooni töö tegemiseks;
- vajadusel jätkuv nõustamine inimesele ja tööandjale, kes on palganud senise pikaajalise töötut;
- töötute päevakeskuse või meeste ja naiste töökodade loomine ja arendamine Sangaste vallas;
- töötute tegevuseks vajalike vahendite soetamine ja remont;
- töötute tegevusjuhendajate koolitus ja töökohtade loomine; töö tugiisiku tegevuse jätkumine väljaspool projekte;
- tööturult eemalolnutele (hooldajad, töövõimetuspensionärid, lapsehoolduspuhkusel olijad) lisateenuste pakkumine, mis toetaks nende tööturule naasmist;
- toetada alkoholiravi läbiviimist, kui inimene sellega vabatahtlikult nõustub. Toetada vastavat koolitust ja tegeleda teavitustööga;

5.2 Eakad

Aktiivse tegevuse ja sotsiaalse suhtluse puudumise tõttu on pensionäride peamiseks vaba aja veetmise viisiks kodus televiisori vaatamine. Probleemi lahendamaks eakate ühistegevuse toetamine ja päevakeskuse loomine eakatele.

Eakatele on loodud Sangastes Pansionaadi kasutamise võimalus. Raskeimas olukorras on eelkõige üksi elavad eakad, kes ei tule iseendaga toime ja vajavad kõige enam sotsiaalteenuseid ja -toetusi.

Probleemid:

- suhtlemisvaegus;
- suured eluasemekulud ja suured väljaminekud ravimitele;
- kehvad elamistingimused eramajades;
- hooldaja puudumine vanuritel, kes ei tule iseendaga toime;
- kehv tervis ja haiglakohtade puudus.
- elamine valla äärealadel või tervislikud probleemid võivad takistada ühistranspordi kasutamist ja oma auto juhtimist.

Tegevused:

- päevakeskuste või sobiva kooskäimiskoha loomine Keeni ja Sangaste asulatesse;
- eakate ühistegevuste toetamine;
- eakatele korraldatavate ürituste toetamine;
- sotsiaalkomisjoni otsuste alusel ühekordsete toetuste maksmise jätkamine, leevendamaks kulutusi küttepuudele, ravimitele ja muule;
- koduhooldusteenuse osutamise jätkumine Sangaste vallas, vajadusel selle arendamine;
- isikliku abistaja ja/või tugiisiku teenuse loomine Sangaste vallas;
- eakatele, kes ei tule iseendaga toime, pakkuda kohta Sangaste Pansionaadis, pöörduda omaste poole, leida tugiisik või sotsiaalhooldaja;
- kehva tervisega eakatele Sangaste Pansionaadis kohtade pakkumine, et saaks jälgida nende ravirežiimi;
- eakatele ja töövõimetuspensionäridele Sangaste Pansionaadis pesu pesemise ja kuivatamise teenuse pakkumine (pesumaja väljaehitamine ja vajaliku tehnika ja tarvetega sisustamine);
- Sangaste Pansionaadis päevahoiuteenuse pakkumine eakatele ja puudega isikutele; vajadusel koostöös päevakeskusega;
- Sangaste Pansionaadile täiendavate abivahendite ja hooldustehnika (funktsionaalsed voodid, ratastoolid, käepidemed, hooldusvahendid jne) muretsemine, territooriumile aiapaviljoni paigaldamine, lamamistoolide soetamine;
- Sangaste Pansionaadi Tervisemaja jooksev- ja kapitaalremondi teostamine eakatele sobivate elamistingimuste tagamiseks (elektrisüsteem, ventilatsioon, akende vahetus, uued välisüksed, torustike remont, uue katuse ehitus koos vihmaveesüsteemidega, köögi remont, lifti ehitamine jne);
- Sangaste Pansionaadi töö tagamine elektrikatkestuse korral (elektrigeneraatori muretsemine);

- Sangaste Pansionaadi hoonete kohaldamine eakate ja puuetega inimeste hoolduseks (lävepakkude eemaldamine, trepironija paigaldamine välisukse juurde, kaldteede ehitus, turvasüsteemide paigaldamine – koodiga ukсед, uksepiiks, hooldaja kutsumise nupud, suitsuandurid jne);
- Sangaste Pansionaadile sauna välja ehitamine koos sisustamisega;
- Sangaste Pansionaadi päikesekütte süsteemi väljaarendamine, tagamaks küttega varustatuse väljaspool kütteperioodi ning kütte- ja sooja vee kulude kokkuhoiu aastaringselt;
- Sangaste Pansionaadis elavatele eakatele mitmekesise tegevuse pakkumine (nt tegevusjuhendaja töölevõtmise või külaliste kutsumise näol) või valla eakatele korraldatavate ürituste külastamise võimaldamine (transport, saatja, osalustasu katmine);
- Sangaste Pansionaadi sisustuse uuendamine ja inventari muretsemine;
- hooldajate (nii omastehooldajad, koduhooldustöötajate kui hooldekodu töötajate) väljaõpe ja täiendkoolituse võimaldamine; optimaalse töökoormuse tagamine;
- tegevusterapeudi ja lisahooldajate töölevõtmine vastavalt teenuse laienemisele;
- Transporditeenuse pakkumine nii vallasisesteks sõitudeks kui keskustes käimiseks.

5.3 Lastega pered

Praeguste trendide põhjal võib ennustada, et tulevikus sünnib Sangaste vallas aastas umbes viisteist last, neist umbes kümme last läheb õppima Keeni Põhikooli. Peale Keeni Põhikooli lõpetamist lähevad noored edasi õppima vallast väljapoole ning ameti omandamise järel tagasipöördujaid on vähe. Sangaste valla eesmärk on muutuda kohaks, kuhu oma valla noored soovivad peale õppimist tagasi pöörduda ning mis on populaarne elukoht ka mujalt pärit noortele.

Probleemid:

- üks või mõlemad vanemad on töötud;
- vanemate alkoholism;
- raske toimetulemine vaid ühe vanemaga peredes;
- suured väljaminekud toidule, riitele, jalanõudele, spordivarustusele, õppevahenditele ning suured olmekulud;
- vaba aja tegevuste ühekülgsus;
- Sangaste valla vajadusi silmas pidava ametinõustamise vähesus;
- noortele peredele taskukohaste elamispiindade puudus;
- suvine lastehoid lasteaia kollektiivpuhkuse ajal; lastehoiuprobleemid valla äärealadel või õhtusel ajal.

Tegevused:

- sotsiaaltöö spetsialist rselgitab välja probleemsed pered ja aitab leida probleemidele lahendusi;
- pere tugiisiku teenuse pakkumine, vajadusel töötajate koolitamine;

- võimaldada senist toetuste maksmise süsteemi – sünnitoetus, koolitoidutoetus, kooli ja kodu vahelise transpordi toetus, toetus keskkooli ja peale põhikooli kutsekooli lõpetajatele jm;
- otsida soodsamaid võimalusi lastelaagrites osalemiseks ning tutvustada neid perekondadele. Toetada perekondi transpordi korraldamisel ja laagri eest tasumisel;
- korraldada Sangaste vallas koostöös ettevõtjatega noortele suviseid töö- ja puhkelaagreid (eriti 10-14-aastastele);
- toimetulekuraskustega perede lastele kompenseerida kulutusi koolivahenditele või ühiselamule;
- jätkata lastele jõulupakkide kinkimise traditsiooni;
- organiseerida jalanõude ja spordivarustuse korduvkasutust;
- võimaldada noortele mitmekesise vaba aja tegevusi, sh
  - laste mänguväljakute rajamine;
  - Keeni Põhikooli õpilaesinduse tegevuse toetamine;
- pakkuda koolinoortele teavet valla töökohtadest ja head kutsenõustamist, praktikabaaside pakkumine valla ettevõtetes;
- paindlike lapsehoiuvõimaluste arendamine (lapsehoidjate koolitustel osalemise toetamine, lapsehoidjate töö toetamine; ruumide pakkumine ja kohandamine);
- elamispinna võimaluste arendamine;
- toetada noori (perekondi) sobiva töökohta ja elukohta leidmisel Sangaste vallas.

5.4 Puuetega inimesed

Sangaste vallas on nii füüsilise, vaimse kui psüühilise puudega inimesi, kes kõik vajavad individuaalset lähenemist oma probleemidele. Tööealisi puuetega inimesi on umbes 80. Kõikide puudega noorte ja täisealiste hooldust ei saa korraldada eakate hooldekodus, noore raske vaimupuudega isiku viibimine eakate seas tekitab kindlasti probleeme. Sangaste Pansionaadis saab hooldada vaid tööelist, kel on füüsiline puue. Psüühiliste erivajadustega isikute hooldamine võiks toimuda kodus, kuid tulevikus võiks rajada Sangastesse päevakeskuse, kus nendega tegeleks väljaõppinud tegevusjuhendaja või hüvitada nende transpordikulu, kui nad osalevad mujal asuvates päevakeskustes.

Oluline on vähendada puuetega inimeste sotsiaalset tõrjutust ja sõltuvust ning suurendada nende juurdepääsu tööturule. Tähtis on luua tingimused nende integratsiooniks ühiskonda ja võimaldada neile rehabilitatsioonikeskustes käimist. Pere on puuetega inimese jaoks tähtis sotsiaalne tugi, seetõttu on oluline teha tihedat koostööd puudega inimese perekonnaga.

Puudega lapse sünd on suureks emotionaalseks, füüsiliseks ja majanduslikuks koormuseks perele. Perekond vajab igakülgset toetust ja erinevaid teenuseid võimalikult kodu lähedal. Kuna osasid teenuseid ei pakuta isegi maakonnas, siis on vajalik transporditeenus teenuste kättesaadavuse võimaldamiseks.

Probleemid:

- puuetega noortel ja tööelistel pole neile sobivate töökohtade puudusel võimalik liituda kohaliku tööturuga, mis toob kaasa puuetega inimeste madalad sissetulekud, vaba aja rohkuse ja alkoholismi.

- Ravi- ja nõustamisvõimalused psüühiliste probleemidega noortele on Valga maakonnakesised;
  - Rehabilitatsiooniteenused asuvad isiku elukohast kaugel (Valgas, Tartus, Haapsalus) ja sõidukulud on suured, kuna ühistranspordi kasutamine pole tervise tõttu enamasti võimalik.
- Puudega lapse perede raske olukord;

Tegevused:

- puude võimalikult varajane avastamine ja (re)habilitatsioon;
- võimaldada puuetega inimestel rehabilitatsioonikeskustes käimist pakkudes toetusi või (inva)transporditeenust Sangaste Vallavalitsuse või Sangaste Pansionaadi poolt; vajadusel olemaoleva transpordi kohandamine või invabussi soetamine ning juhi palkamine;
- valmistada lasteaiakasvatajaid ja kooliõpetajaid ette tööks puuetega lastega, luua lasteasutustes võimalused puuetega laste ligipääsuks ja paindlikuks õppeks;
- kaasata puuetega noori kutsenõustamise, töötutele mõeldud nõustamise ja tööharjutusteenusele, pakkudes neile sisukat vaba aja veetmist ja teenimisvõimalust avalikel töödel;
- koolitada töötute juhendajaid ka puuetega inimeste tegevusjuhendajatele vajalike teadmiste saamiseks;
- luua puuetega noortele ja tööealistele päevakeskus (koos juhendaja ning töös vajalike materjalidega), mujal asuvate päevakeskuste külastamise võimalus (transporditoetus) või seltsitegevusega liitumise võimalus;
- aidata abivajajatel kontakteeruda ühingutega, kes koondavad sarnaste probleemidega inimesi ja organiseerivad abi ning tuge nii haigetele kui nende perekondadele.
- Pakkuda puudega laste peredele lisateenuseid (transporditeenus, tugiisikuteenus, isikliku abistaja teenus jpm), vajadusel selliste teenuste loomine.

5.5 Erinoorsootöö

Tegevused:

- teha varakult kindlaks laste ja noorte füüsilised, vaimsed ja psüühilised probleemid ning aidata otsida lahendusi parimaks elu korraldamiseks (haridustee, ravivõimalused jms);
- võimaldada lastele ja noortele vajadusel tasuta psühhiaatrilisi konsultatsioone;
- abistada vajadusel sanatoorse ravi ja rehabilitatsiooni korraldamisel;
- kohandada vajadusel koolikeskkonda ja õppetingimusi puuetega noorte õppimiseks tavakoolis või aidata sobivaima kooli valikul;
- sotsiaaltöö spetsialist tegeleb erivajadustega noorte ning nende perede nõustamise ja juhendamisega;
- sotsiaaltöö spetsialist edastab erivajadustega noortele infot vajalike teenuste jm. abivõimaluste kohta;
- koolipsühholoogi töölevõtmine (nii lasteaed kui kool), logopeedi ja eripedagoogi töö jätkuv toetamine.

5.6 Eluasemeprobleemid

Sangaste vallas on viimastel aastatel tekkinud eluasemepuudus ning kinnisvarahinnad on kasvanud. Samuti pöördub järjest enam inimesi vallavalitsuse poole palvega üürida neile korter, kuna nende tervis on senises elukohas elamiseks liialt halvenenud või kuna neil pole võimalik üürida elamispinda eraomanikelt (psüühilised probleemid, alkoholiprobleemid jne).

Probleemid:

- eluasemepindade nappus;
- vallale kuuluvate üürikorterite elamistingimuste madal tase (vajavad nii jooksev- kui kapitaalremonti);
- üürnike probleemid korterikaaslaste ja naabritega suhtlemisel.

Tegevused:

- uute vallale kuuluvate elamispindade soetamine/ehitamine;
- olemasolevate elamispindade remont;
- sotsiaaleluruumide elanike nõustamine;
- piirkonna kinnisvara arendamise toetamine, uute elamupiirkondade rajamine ja selleks vajalik ettevalmistus- ja toetustegevus (kommunikatsioonide väljaarendamine, teedevõrgu parandamine jne);
- elamualade arendusprojektide kaudu võimaldada uute elamute rajamist valda.

5.7 Tervishoid

Sangaste alevikus tegutseb perearst ning Keenis asub pereõe vastuvõtupunkt; koolis osutatakse kooliõe teenust.

Tagada tuleb jätkuvalt arstiabi kättesaadavus perearstikeskuse ja pereõe vastuvõtupunkti säilitamise kaudu vallas. Vallale on riiklikus arengukavas nähtud ette koduõeteenus, mida 2014. aastast osutab AS Valga Haigla. Teenus ei ole laialt levinud pikkade vahemaade tõttu.

Tegevused:

- kujundada elanikel tervist ja tervislikku elukeskkonda väärtustavat ellusuhtumist korraldades teabepäevi tervislike eluviiside propageerimiseks;
- võimaldada tervishoiutöötajatele täiendõpet;
- võimaldada esmast tervisekontrolli ka tervisekindlustuseta valla elanikele;
- hooldusõe/koduõe/õendusabi teenuse arendamine.

6. KALMISTU

Matuste korraldamise eel saab surnukirstu koos lahkunuga anda hoiule Sangaste kirikusse või kalmistu kabelimajja. Kahjuks pole need kohad sobivad kirstu hoidmiseks pikemat aega või kuumal aastaajal. Lähimad külmkambrid asuvad Valgas, Tartus ja Otepääl.

Tegevus:

- osta Sangaste valda 1-2 kohaline külmkamber ja kohandada ruumid selle hoidmiseks.

7. VALITSEMINE

Vallavolikogu on 11-liikmeline, vallavalitsusse kuulub 3 inimest ja ametnikke on 7. Vallas ilmub tasuta jagatav ajaleht „Otepää Teataja“, mis kajastab vallavalitsuse ja -volikogu tegemisi ning jagab muud vajalikku infot. Ajaleht ilmub ühisena nelja valla Otepää, Palupera, Puka ja Sangaste häälekandjana.

Valla arenguks on oluline tagada konkurentsivõimelisus Euroopa Liidu struktuurifondidest investeeringute taotlemisel.

Probleemid:

- valla ametnikud ei jõua piisavalt pühendada aega raha taotlemiseks vajalike projektide kirjutamisele;
- vallamaja inventar on vananenud.

Tegevused:

- koostöö teiste omavalitsustega – info ja kogemuste vahetamine, ühised projektid;
- külavanemate kaasamine otsuste tegemisel ning vallavalitsuse ja külavanemate koostöö suurendamine;
- valla ametnikele täiendõppe võimaldamine tagamaks nende pädevuse struktuurifondidest investeeringute taotlemiseks ja selleks vajalike projektide kirjutamiseks;
- valla veebilehel vallavalitsuse tegemisi kajastava info jagamine;
- infotehnoloogiavahendite uuendamine ja vajaliku inventari hankimine.

VI ARENGUKAVA ELLUVIIMINE, SEIRE JA HINDAMINE

Arengukava elluviimine toimub

- iga-aastase valla eelarve kaudu,
- riiklike toetuste ja investeeringute abil,
- Euroopa Liidu struktuurifondide ja muude fondide toetusel.

Arengukava täitmisel on oluline teha koostööd teiste omavalitsustega, toetavate organisatsioonidega ja valla ettevõtjatega.

Kitsamate valdkondade arendamist reguleerivad sektorarengukavad.

Arengukava täitmist kontrollib ja hindab vallavolikogu, kes iga aasta esimeseks oktoobriks teeb analüüsi ja kokkuvõtte saavutatust ning vajadusel viib sisse muudatused. Järgneva aasta tegevused määratakse kindlaks enne uue eelarve vastuvõtmist ja seejärel seotakse tegevused eelarvega.

VII LISAD

Lisa 1. Tegevusplaani 2015-2021

Lisa 1. Tegevusplaanid 2015-2021

Hariduse tegevusplaan

	Aasta/summa eurodes							Vastutaja	Finantseerimisallikas
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		
Keeni Põhikooli hoone rekonstrueerimine, mis vastaks vajadusel ka liitasutuse lasteaed-põhikooli vajadustele; rekonstrueerida kütte- ja elektrisüsteem, klassiruumide remont; ruumide sisustamine kaasaegse mööbliga	***	***	***	***	***			Abivallavanem	Fondid ja riigieelarve eraldised
Keeni söökla ruumide remontimine ning söökla inventari kaasajastamine, uue köögitehnika soetamine	***	***	***	***	***			Abivallavanem	Fondid ja riigieelarve eraldised
Territooriumi piiramine aiaga					***	***	***	Kooli direktor	Vallaeelarve
Mänguväljaku rajamine Keeni Põhikooli juurde		***	***	***	***	***	***	Abivallavanem	Fondid

Alus- ja põhiharidus

Uue õppekava rakendamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve
Õppekavas vabaainetena:									
a) inglise keel 2.klassist	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve
b) tanstuõpetus	*	*	*	*	*	*	*		
c) džuudoõpetus	*		*	*	*	*	*		
d) majandusõpetus	*	*	*	*	*	*	*		
e) karjääriõpetus	*		*	*	*	*	*		
d) arvutiõpetus	*	*	*	*	*	*	*		

Sisehindamissüsteemi täiustamine	**	**	**					Kooli direktor	Vallaeelarve
Tugisüsteemide: individuaalõppekava (IÕK), lihtsustatud õppekava (LÕK) , hooldusõppekava rakendamine, logopeed, eri- ja sotsiaalpedagoog, õpiabi, õpetajate konsultatsioonid	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve
Kooliks ettevalmistusklassi töö jätkamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve
Pikapäevarühmatöö laiendamine vastavalt vajadusele	**	**	**	**				Kooli direktor	Vallaeelarve
Töö andekate õpilastega	**	**	**	**	**	**	**	Kooli direktor	Vallaeelarve
Õpilaste ettevalmistamine olümpiaadideks ja võistlusteks	**	**	**	**	**	**	**	Vallaeelarve	Vallaeelarve
Eksami- ja tasemetööde tulemuste analüüs	**	**	**	**	**	**	**	Kooli direktor	Vallaeelarve
Lapsevanemate kaasamine õppe- ja kasvatuse protsessi lastega arenguestluste ja ürituste kaudu	**	**	**	**	**	**	**	Kooli direktor	Vallaeelarve
Ainealase meetodilise töö süsteemi täiustamine	**	**	**	**	**	**	**	Kooli direktor	Vallaeelarve
Infosüsteemi parendamine kooli huvigruppidega, süsteemse info edastamine kooli veebilehel, e- koolis ja ajalehes "Otepää Teataja" ning vajaduse korral teiste infoallikate kaudu	**	**	**	**	**	**	**	Kooli direktor	
Õppekava täitmiseks õpilastele vajalike õppevahendite hankimine:								Kooli direktor	Vallaeelarve, fondid

kunstivahendid	*	*	*	*	*	*	*		
käsitöövahendid	*	*	*	*	*	*	*		
tööõpetuse vahendid	*	*	*	*	*	*	*		
suusabaasi täiendamine	*	*	*	*	*	*	*		
Jätkata ringide (rahvatants, koorid, spordi-, töö- ja tehnoloogia ning käsitööringid) tööd koolis. (Põnevus ja muutuva sisuga ringid võivad olla seltsimajas ja noortekeskuses)	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve
Muusikakooli töö jätkamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve
Osalemine rahvusvahelistes projektides	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve, fondid
Traditsiooniliste ürituste korraldamine koos lastevanematega	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve, fondid
Õpilasesinduse töö laiendamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve, fondid
Õpilasliikumiste tegevuse toetamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve, fondid
Narko- ja alkoholismialane ennetustöö õppeainete lõimimisega, nõustamisvõimaluste leidmisega ja ürituste ning teabepäevade organiseerimisega	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve
Karjääriõppe süsteemi pidev täiendamine igas kooliastmes	**	**	**	**	**	**	**	Kooli direktor	Vallaeelarve
Messidel ja edasiõppimisvõimalusi tutvustavatel üritustel osalemise võimaldamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve

Koostöös kohalike ettevõtjatega õpilastele tööalaste ürituste ja õppekäikude organiseerimine, et omandada praktilisi oskusi ja töökogemusi	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Ettevõtted
Õppe- ja karjäärinõustamise võimaldamine igale soovijale vastava spetsialisti leidmisega	**	**	**	**	**	**	**	Kooli direktor	Vallaeelarve
Koostöö jätkamine Valgamaa karjäärinõustamiskeskusega	**	**	**	**	**	**	**	Kooli direktor	Vallaeelarve
Psüühiliste ja vaimsete probleemidega noorte ja tööealiste mujal asuvate päevakeskuste külastamise toetamine ja oma valla seltsitegevusse kaasamine	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Igale õpilasele tema võimetekohane haridustee jätkamine, selleks: karjääriõppe rakendamine 9. klassis majandusõppe rakendamine 4. klassis	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor	Vallaeelarve
Karjäärinõustamine igale õpilasele	**	**	**	**	**	**	**	Kooli direktor	Vallaeelarve
Õppekava rakendamiseks vajalike õppevahenditega varustamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor, vallavanem	Vallaeelarve
Õppekabinettide varustamine interaktiivsete tahlitega	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor, vallavanem	Vallaeelarve, fondid
Arvutiklassis arvutite uuendamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor, vallavanem	Vallaeelarve, fondid

Igale õpetajale personaalne sülearvuti	*	*	*	*				Kooli direktor, vallavanem	Vallaeelarve, fondid
Töö- ja tehnoloogiaõpetuse klassi õppekava täitmiseks vajalike tööriistadega varustamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor, vallavanem	Vallaeelarve, fondid
Käsitöö õppekava täitmiseks vajalike õppevahenditega varustamine	*	*	*	*	*	*	*	Kooli direktor, vallavanem	Vallaeelarve, fondid
Õuesõppe jaoks paviljoni ehitamine					*	*	*	Kooli direktor, vallavanem	Vallaeelarve, fondid
Väikebussi soetamine			*	*				Kooli direktor, vallavanem	Vallaeelarve, fondid

Tehnilise infrastruktuuri ja keskkonna tegevusplaan

	Aastad/summa eurodes							Vastutaja	Finantseerimisallikas
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		
Külateede remontimine	25 000	25 000	25000	25000	25000	25000	25000	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid, riigieelarve
Keskasulate asfaltteede remontimine	10 000	10 000	10 000	10 000	10000	10000	10000	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid, riigieelarve
Teede remondi pingerea ja vajalike tööde määramine majanduskomisjoni poolt	**	**	**	**	**	**	**	Majanduskomisjoni esimees	Vallaeelarve
Teede korrastamisel koostöö teiste valdadega	**	**	**	**	**	**	**	Vallavanem	Vallaeelarve
Valla ja riigi poolt hooldatavate teede nimekirja ülevaatamine ja optimeerimine	**	**	**	**	**	**	**	Abivallavanem	Vallaeelarve

Teehooldajate skeemi koostamine ja avalikustamine		*	*	*	*			Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Keeni keskasula - koolimaja kergliiklustee ehitamine („Ohutu koolitee“)	***	***	***	***	***	***	***	Abivallavanem	Fondid
Keeni - Keeni raudteejaam kergliiklustee projekteerimine/ehitamine	***	***	***	***	***	***	***	Abivallavanem	Fondid
Keeni keskasulas uute parkimiskohtade rajamine		***	***	***	***	***	***	Abivallavanem, korteriühistud	Vallaeelarve, fondid, korteriühistud
Keeni bussijaama ümbertõstmise ja parkla rajamine		***	***	***	***	***	***	Abivallavanem	Fondid
Sangaste-Keeni kergliiklustee omandamiseks katastriüksuste jagamine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem, maakorraldaja	Vallaeelarve
Jagamisel tekkinud kergliiklustee katastriüksuste munitsipaalomandisse ostmine/taotlemine (notaritehing)	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem, maakorraldaja	Vallaeelarve
Korteriühistutega Keeni heakorraprobleemi lahendamine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid, korteriühistud
Keeni küla miljöökavandi haljastusprojekti elluviimine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Fondid, korteriühistud
Keeni mõisapargi paisjärve rekonstrueerimine (järve puhastamine, paisu rekonstrueerimine, kallaste kindlustamine)		***	***	***				Abivallavanem	Fondid

Keeni mõisapargi rekonstrueerimine (jalgteed, istumiskohad, kiigeplats, infotahvlid ja loodusõppe raja rajamine)			***	***	***			Abivallavanem	Fondid
Heakorra ja keskkonnahoidlikkuse tunnustussüsteemi loomine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Sangaste puhkealale purskkaevu rajamine		***	***	***	***	***		Abivallavanem	Fondid
Infotulpade püstitamine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Fondid
Teeviitade paigaldamine ja uuendamine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Avalikesse kohtadesse välikäimlate paigutamine		*	*	*	*			Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Bussijaamade hooldus ja remont	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Fondid, Maanteeamet
Keskasulate (Sangaste, Keeni ja Lossiküla) tänavavalgustuse rekonstrueerimine		***	***	***	***	***	***	Abivallavanem	Fondid
Sangaste aleviku puhkeala väljaehitamine, detailplaneeringu koostamine		*	*					Abivallavanem, maakorraldaja	Vallaeelarve, fondid
Taastuenergia edendamine, küttesüsteemide rekonstrueerimine (päiksepaneelid, maaküte)	***	***	***	***	***	***	***	Abivallavanem	Fondid
Tuletõrjedepoo projekteerimine ja ehitamine		***	***	***				Abivallavanem	Fondid
Sangaste katlamaja rekonstrueerimine		***	***	***	***			Abivallavanem	Fondid

Valvekaamerate paigaldamine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Fondid
Emajõe kalda-ala puhastamine ja kujundamine		*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Fondid
Jäätmejaama laiendus st.endise prügila asukohale kompostväljaku rajamine		***	***	***				Abivallavanem	Fondid
Maade omandamine noorte peredele kodu soetamiseks Sangaste valda	40000	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve
Raja ja Lahemaa maauksustele detailplaneeringu koostamine		*	*					Abivallavanem, maakorraldaja	Vallaeelarve

Turismi tegevusplaan

	Aasta/summa eurodes			Vastutaja	Finantseerimis-allikas
	2015-2016	2017-2018	2019-2020		
Turismiinfokeskuse tegevuse käivitamine ja arendamine	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve, ettevõtjad
Mõisakompleksi ringtalli ja veetorni hoonete rekonstrueerimine temaatilisteks termideks, puhkekeskuseks (vee-, sauna- ja tervisekeskuse protseduurid)	3 000 000			SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid,
Majutuskohtade loomine lossi abihoonetesse (näit mõisa ait, meierei, ait kuivati)	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Lossi küttesüsteemi renoveerimine, (päikeseenergia ja maaküte)	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Lossi saalide ja fuajeede restaureerimine ning pulma- ja	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid,

peopaketi väljaarendamine II faasi, tubade korpuse restaureerimine, saalide põrandad					erainvestorid
Lossi keldrite restaureerimine ning õllekoja rajamine. Keldrisse atraktsioonide tee rajamine	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Mõisakompleksi töllakuuri rekonstrueerimine, vankri muuseumi tegemine töllakuuri, tegevus ja õpitoad. Sisutuse ostmise ekspositsioonid		***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Viljapuuaiade müüri restaureerimine, sepiäia ehitamine		***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Mõisakompleksi sissesõidu ringtee katmine kividega, juurdepääsuteede ja parklate väljaehitamine, viitade ja infostendide paigaldamine	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Vana katlamaja renoveerimine	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Avariigeneraatorite soetamine	*	*	*	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss
Mõisapargi rekonstrueerimine ja atraktiivsuse suurendamine	***	***	***	SA Sangaste Loss	RMK, SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Mõisa moonakamaja renoveerimine	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Siidri pruulikojade rajamine	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss,

					muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Lossi fassaadi, kõnniteede ja pargi kunstilise valgustuse projekti läbiviimine	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Lossi ürdiaia, roosiaia ja loomapargi loomine	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Tiigiümbruse korrastamine, jalgte, istumiskohad, valgustus, tiigipaviljoni ja paadisilla ehitus	***	***	***	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Ekspositsioonide loomine	*	*	*	SA Sangaste Loss	SA Sangaste Loss, muinsuskaitse, fondid, erainvestorid
Vaatamisväärsuste viitadega varustamine, infotahvlite paigaldamine	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Sangaste Rukkiküla kontseptsiooni ja strateegia edasiarendamine	**	**	**	Vallavanem	Vallaeelarve, SA Sangaste Loss, fondid
Telkimis- ja lõkkeplatside rajamine	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Lõkke- ja telkimiskohtade, ettevõtete, talude tähistamine ühtse kujundusega viitadega	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Monumendi „Kummardus rukkile” püstitamine Sangaste puhkealale	***	***		Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Kogukonnakeskuse (kaugtöökodus, käsitöögild, noortetuba, vabatöökohad, avatud e- ja tavalugemistuba-külakoda, toetatud töökohad) loomine	***	***	***	Abivallavanem	Fondid

MTÜ Sangaste Asundused tegevusplaan

	Aasta/summa eurodes			Vastutaja	Finantseerimis-allikas
	2012-2013	2014-2015	2016-2018		
Pansionaadi „Tervisemaja“ laiendamine ja kohtade juurde ehitamine, edasi arendamine			*	MTÜ Sangaste Asundused	Vallaeelarve, fondid
Täiendavad investeeringud, tagamaks pensionaadihoonete jätkuva vastavuse nõuetele (s.h. ventilatsioon, tuleohutus jms)	*	*	*	MTÜ Sangaste Asundused	MTÜ Sangaste Asundused, fondid, valla- ja riigieelarve
Pansionaadi sisustuse, tehnika ja inventari uuendamine	*	*	*	MTÜ Sangaste Asundused	MTÜ Sangaste Asundused, fondid
Abivahendite soetamine pensionaadile (erivoodid, käsipuud, ratastoolid, kepid-kargud, individuaalsed abivahendid)	*	*	*	MTÜ Sangaste Asundused	MTÜ Sangaste Asundused, fondid
Pansionaadi elanikele mitmekesise tegevuse pakkumine (tegevusjuhendaja töölevõtmine, ürituste korraldamine ja külastamine)	*	*	*	MTÜ Sangaste Asundused	MTÜ Sangaste Asundused
Pansionaadile elektrigeneraatori ost ja paigaldamine	*	*	*	MTÜ Sangaste Asundused	MTÜ Sangaste Asundused, fondid, riigieelarve
Pansionaadi päikesekütte süsteemi väljaehitamine	*	*		MTÜ Sangaste Asundused	MTÜ Sangaste Asundused, fondid, investorid
Lehtlapaviljonide ehitus, piirdeaia rajamine	*	*	*	MTÜ Sangaste Asundused	MTÜ Sangaste Asundused, fondid

Sotsiaalhoolekande tegevusplaan

	Aasta/summa eurodes							Vastutaja	Finantseerimisallikas
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		
Ühekordsed ravimitoetused ja kindlustuseta isikute ravikulude katmine (al 2008 kindlustab töötud riik)	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Küttetoetus	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Muud ühekordsed toetused	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Jõuludeks kingipakid lastele ja eakatele	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Koostöö kolmanda sektoriga sotsiaalhoolekandeteenuste pakkumise arendamiseks	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Sangastes Valga mnt 9 kogukonnakeskuse-tervisekeskuse rajamine (hoone remont, küttesüsteemi, ventilatsiooni ja elektrisüsteemi rekonstrueerimine, hoone sisustamine)		***	***	***	***	***	***	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Töötute ja tööandjate nõustamine (Töö tugisiku teenus)	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist, töö tugisik	Vallaeelarve, ESF jt fondid, Töötukassa teenused
Abistamine töökoha leidmisel	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid

Infotulpadele töökuulutuste panemine	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Sotsiaalkomisjoni liikmete kodukülastused	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaalkomisjoni esimees	Vallaeelarve, fondid
Toimetulekuõppe jm koolituste ning õppereiside korraldamine	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid, tööturuamet
Ümberõppe keskustes käimise kompenseerimine; lasteaiakulu vm katmine sel perioodil	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Praktilise tööklubi (töötute rehabilitatsiooni); tööharjutuse ja/või avalike tööde korraldamine (sh töötute tegevusjuhendajate töötasu, maksud, koolitus; töövahendite soetamine; transpordikulu jms)	*	*	*	*	*	*	*	Töö tugiisik, sotsiaaltöö spetsialist, töötute tegevus-juhendajad, abivallavanem, asutuste juhatajad	Vallaeelarve fondid, tööturuamet, partnerluskogu
Töötubade, töötute päevakeskuse või töökodade loomine ja käigushoidmine Sangaste vallas (ruumide remont, sisustamine, jooksvate töövahendite soetamine)	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist, töö tugiisik	Vallaeelarve, fondid

Kaugtöökohtade või kaugtöökeskuse loomine Sangaste vallas (soovitavalt koostöös ettevõtjatega, naaberomavalitsustega). Kõik selleks vajalikud eeltegevused (asukoha valik, projekteerimine, ruumide remont jne)	*	*	*	*	*	*	*	Vallavanem, sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Alkoholiravi toetamine, teavitustöö	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Päevakeskus ja intervallhoid hooldekodus eakatele või tööealistele puudega isikutele	*	*	*					Sotsiaaltöö spetsialist	Fondid, vallaeelarve
Päevakeskuse või sobiva kooskäimis-koha loomine Keenis ja Sangastes	*	*	*	*	*	*	*	Haridus- ja kultuurikomisjoni esimees	Vallaeelarve, fondid
Eakatele korraldatavate ürituste toetamine	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Eakate võimlemise vm tervist edendavate tegevuste toetamine	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Häirenuputeenuse loomine		*	*	*				Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Tugiisiku leidmine	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaalkomisjoni esimees, sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid

Hooldajatoetuse maksmine ja täiendava toetuse maksmine puudega inimesele; hooldajate sotsiaalmaks	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Riigieelarve
Ava/koduhuoldustöötaja töölevõtmine, teenus	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist, vallavanem	Vallaeelarve
Kõigi tasandite hooldajate väljaõppe ja täiendkoolituse võimaldamine	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Omastehooldajate tugigrupi tegevuse toetamine; omavahelise hooldustoetuse väljaarendamine	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Saunateenus Sangaste Pansionaadis	*	*	*	*	*	*	*	Pansionaadi juhataja	Vallaeelarve, fondid
Pesupesemise teenuse arendamine (uue masina soetamine)	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist, pensionaadi juhataja	Vallaeelarve, fondid
Pansionaadile elektrigeneraatori ost ja paigaldamine, elektrigeneraator pumbajaama veevarustuse tagamiseks		*	*	*	*	*	*	Pansionaadi juhataja, abivallavanem	Vallaeelarve, riigi toetus, fondid
Sangaste Pansionaadi territooriumi korrastus (sh aiapaviljoni ehitus; lamamistoolide soetamine; ohutud liiklemisteed; haljastuse korrastus jne)	*	*	*	*	*	*	*	Pansionaadi juhataja, abivallavanem	Vallaeelarve, fondid

Sangaste Pansionaati surnute külmkambri ehitus		*	*					Pansionaadi juhataja	Vallaeelarve, fondid
Nooruse 2 majja oma köögi ehitus (keldris)			*	*				Pansionaadi juhataja	Vallaeelarve, fondid
Lapsehoiuteenuse arendamine lasteaia baasil (õhtused ajad, nädlavahetus)	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Fondid
Jalanõude, riiete ja spordivarustuse korduvkasutuse organiseerimine	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaalkomisjoni esimees	Vallaeelarve
Sünnitoetus	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Koolitoidutoetus, pikapäevarühma toidu toetus	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Keskkooli ja peale põhikooli kutsekooli lõpetajate toetus	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Lastelaagritoetus toimetulekuraskustega peredele	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Toetus koolivahendite ostmiseks ja ühiselamukulude katmiseks toimetulekuraskustega peredele; ranitsatoetus kõigile 1. klassi astuvatele lastele	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Kooli ja kodu vaheliste bussipiletite hüvitamine	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve

Laste ja noorte suvised töö- ja puhkelaagrid Sangaste vallas	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist,	Vallaeelarve, fondid, ettevõtjad
Noortekeskuse või kooskäimiskoha loomine ja arendamine	*	*	*	*	*	*	*	Noorsootõtaja, abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Kutsenõustamine valla noortele, praktikabaaside pakkumine valla ettevõtetes, toetamine töökoha leidmisel	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaaltöö spetsialist, Keeni PK karjäärikoordinaator	Vallaeelarve, fondid
Vanemluse toetamine erinevate vanemaid teavitavate ja õpetavate koolituste kaudu	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist, kool, seltsid	Vallaeelarve, fondid
Paindlike lastehoiuvõimaluste arendamine (äärealade lastele; mõnetunnine lapsehoid lasteaias jne)	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist,	Vallaeelarve, fondid
Beebikool ning koduste koolieast nooremate laste huvitegevus, üritused jms	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Pere tugiisiku teenuse osutamine	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve

Puuetega inimesed

Puudega lapse tugiisiku (füüsiline abistaja) ühele sügava puudega lapsele ning isiklik abistaja täiskasvanutest puudega isikutele, teenuse väljaarendamine	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Fondid, vallaeelarve
Toetused rehabilitatsioonikeskustes käimiseks; abivahendite omaosaluse katteks	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Lasteaia ja kooliõpetajate ettevalmistus puuetega laste õpetamiseks	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist, asutuste juhatajad	Vallaeelarve, fondid
Lasteaia ja kooli kohandamine puuetega laste õpetamiseks (sh ligipääsetavuse parandamine (kaldteed lasteaeda, kaldteed ja lift koolimajja), õppevahendid; vajadusel isikliku abistaja teenuse pakkumine		*	*	*	*	*	*	Asutuste juhatajad, abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Puudega lapse või täiskasvanu (ka ratastoolis istuva või kandraamil lamava) transporditeenuse arendamine (sobiv auto, juht; isiklik abistaja)	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid

Koolitada töötute tegevusjuhendajad puuetega isikute tegevusjuhendajateks	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Lua ja arendada psüühiliste ja vaimsete erivajadustega tööealistele isikutele erinevate teenuste pakkumist, sh tugiisiku teenus, päevakeskuse ja töötubade loomine, toetatud elamise teenuse loomine jne	*	*	*	*	*	*	*	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid

Erinoorsootöö

Psühholoogi ja psühhiaatri konsultatsioonide võimaldamine (transpordikulud Tartusse, kutsuda Keeni vastuvõtule, palgata valla psühholoog vms)	*	*	*	*	*	*	*	Keeni Põhikooli direktor	Vallaeelarve
Abistada sanatoorse ravi korraldamisel	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve
Selgitatakse välja probleemsed noored ja nende pered ning püütakse leida probleemidele lahendusi	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve, fondid
Hooldusõe või koduõe või õendusabi teenuse väljaarendamine	*	*	*	*	*	*	*	Vallavalitsus, perearst	Haigekassa

Tervishoiutöötajate täiendõppe võimaldamine	*	*	*	*	*	*	*	Perearst	
Tüdrukute vaktsineerimine emakakaelavähi vastu	*	*	*	*	*	*	*	Perearst	Haigekassa
Teabepäevade korraldamine	*	*	*	*	*	*	*	Vallas tegutsevad MTÜd, seltsingud	Fondid, valleeelarve
Valla terviseprofiili koostamine	*	*	*	*	*	*	*	Vallavalitsus, perearst	Fondid, valleeelarve

Eluasemeprobleemid

Uute eluasemepindade rajamise toetamine (eriti noortele peredele)	*	*	*	*	*	*	*	Vallavanem	Vallaeelarve, fondid
Uute sotsiaaleluruumide soetamine Keeni 7 baasil, sotsiaalkorterid, mis on mõeldud valda elama asuvatele peredele		*	*	*	*			Vallavanem	Vallaeelarve, fondid
Noortele peredele maa pakkumine asundustegevuseks tööjõu tagasi toomiseks	**	**	**	**	**	**	**	Vallavanem	Vallaeelarve
Munitsipaalkorterite ehitamine	*	*	*	*	*	*	*	Vallavanem	Vallaeelarve, fondid
Sotsiaaleluruumide korrastamine (prügivedu, mööbli jms äravedu), remont, sisustamine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve
Sotsiaaleluruumide elanike nõustamine	**	**	**	**	**	**	**	Sotsiaaltöö spetsialist	Vallaeelarve

Noorsootöö, kultuuri, raamatukogude ja spordi tegevusplaan

	Aasta/summa eurodes							Vastutaja	Finantseerimis- allikas
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		
Noortekeskusesse päikesepatareide, ventilatsiooni paigaldamine		*	*	*				Abivallavanem, noorsootõtaja	Fondid, investorid, vallaeelarve
Noortekeskuse arendamine ja täiendamine	*	*	*	*	*	*	*	Noorsootõtaja	Vallaeelarve, fondid
Noortekeskuse territooriumi piiramine hekiga		*	*	*				Noorsootõtaja	Vallaeelarve, fondid
Mänguväljaku täiendamine uute atraktsioonidega	*	*	*	*	*	*	*	Noorsootõtaja	Vallaeelarve, fondid
Piirnevale maha jäetud tootmisalale skate pargi rajamine	*	*	*	*	*	*	*	Noorsootõtaja	Vallaeelarve, fondid
Noortekeskuse juurde infotahvli paigaldamine		*						Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Noortevahetuse korraldamine	*	*	*	*	*	*	*	Noorsootõtaja	Vallaeelarve, fondid
Õppereiside korraldamine	*	*	*	*	*	*	*	Noorsootõtaja	Vallaeelarve, fondid
Noorteürituste ja –laagrite korraldamine	*	*	*	*	*	*	*	Noorsootõtaja	Vallaeelarve, fondid
Kogukonnafarmi arendamine	*	*	*	*	*	*	*	Noorsootõtaja	Vallaeelarve, fondid
Välja töötada seltside, mittetulundusühingute, ringide tegevuse ja muu isetegevuse rahalise toetamise kord	**	**	**					Haridus- ja kultuurikomisjoni esimees,	Vallaeelarve
Traditsiooniliste kultuuriürituste korraldamine	**	**	**	**	**	**	**	seltsid	Vallaeelarve, fondid
Vallapäevade korraldamine	*	*	*	*	*	*	*	seltsid	Vallaeelarve, fondid
Rahvatantsurühmad ja laulukoorid võtavad osa tantsu- ja laulupidudest	*	*	*	*	*	*	*	seltsid	Vallaeelarve, fondid
Valla kultuuri- ja spordikalendri koostamine	**	**	**	**	**	**	**	spordinõunik	Vallaeelarve

Seltsimaja arendamine	*	*	*	*	*	*	*	seltsid	Vallaeelarve, fondid, investorid
Külaplatside väljaehitamise toetamine	*	*	*	*	*	*	*	Haridus- ja kultuurikomisjoni esimees	Fondid, investorid
Laste teemapargi rajamine			*	*	*	*	*	Abivallavanem	Fondid
Sangaste kihelkonnaraamatu väljaandmine	**	**						Vallavanem	Vallaeelarve, fondid
Interaktiivsete ekspositsioonide koostamine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Fondid
Keeni raamatukogu kolimine noortekeskuse ruumidesse, Noortekeskuse ümberkujundamine kogukonnakeskuseks, avaliku internetipunkti ja kaugtöö kohtade rajamine	*	*	*	*				Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Sangaste raamatukogu ruumides lugemiskohviku, avaliku internetipunkti ja kaugtöö töökoha loomine	*	*	*	*				Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Keeni ja Sangaste raamatukogude baasil ühendatud loomine		**	**					Raamatukogu juhataja	Vallaeelarve
Teavikute soetamine	*	*	*	*	*	*	*	Raamatukogu juhataja	vallaeelarve
Ajalehed, ajakirjad	*	*	*	*	*	*	*	Raamatukogu juhataja	vallaeelarve
Restu spordipäeva korraldamine	*	*	*	*	*	*	*	Spordinõunik	Vallaeelarve, fondid, sponsorid
Vastlapäeva korraldamine	*	*	*	*	*	*	*	Noorsootõtaja, spordinõunik	Vallaeelarve, fondid, sponsorid

Sangaste korvpallikarika korraldamine	*	*	*	*	*	*	*	Spordinõunik	Vallaeelarve, fondid
Arendada kooli jõusaali	*	*	*	*	*	*	*	Spordinõunik	Vallaeelarve, fondid
Judotreeningute käivitamine	*	*	*	*	*	*	*	MTÜ Sangaste Spordiklubi,	Vallaeelarve, fondid
Terviseradade rajamine			*	*	*			MTÜ Sangaste Spordiklubi,	Vallaeelarve, fondid
Muretseda koolivõimlase tabloo		*	*					Spordinõunik	Vallaeelarve, fondid
Kooli staadioni edasiarendamine	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem, MTÜ Sangaste Spordiklubi	Vallaeelarve, fondid
Muretseda tennisevõrk ja muu puuduv tennisevarustus		*	*					Spordinõunik	Vallaeelarve, fondid
Sangastesse ja Keeni rahvaspordiplatside rajamine (tennis-pallimängud)			*	*	*	*		Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid
Võistlustel osalemiseks toetada sportlasi rahaliselt	*	*	*	*	*	*	*	Spordinõunik	Vallaeelarve, fondid
Rajada suusa- ja terviseradasid	*	*	*	*	*	*	*	Abivallavanem	Vallaeelarve, fondid

* - summa kindlaks määrata, sõltub valla eelarvelisest võimekusest ning fondide rahastamistingimustest

** - ei nõua olulisi kulutusi

***- summa ja elluviimise aeg kujuneb välja rahataotlusprojekti koostamisel ning sõltub fondide rahastamistingimustest

Lisa 2. Sangaste valla SWOT analüüs

<p>Tugevused</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Üle-Eestilise ja rahvusvahelise tuntusega Sangaste loss ▪ Mitmekesine ja saastamata Lõuna-Eesti loodus ▪ Ajalooliselt tuntud Sangaste kihelkond ▪ Vallal on olemas värvikad ajaloolised kujud ▪ Arenenud ettevõtlus ▪ Mitmekülgne sotsiaalne infrastruktuur (kool, lasteaed, 2 raamatukogu, pansionaat, meditsiiniline teenindus, apteek) ▪ Logistiliselt hea asukoht ▪ Võimetekohase põhihariduse pakkumine ▪ Otepää kui arenenud turismipiirkonna vahetu lähedus ▪ Aktiivne kultuurielu 	<p>Nõrkused</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Valla elanike jaoks asuvad keskused kaugel ▪ Valla pidev rahapuudus, auk eelarves ▪ Puudulikud vaba aja veetmise võimalused ▪ Kvalifitseeritud ja töötahtelise tööjõu puudus ▪ Külade halb olukord ▪ Vallasisese info raske kättesaadavus ▪ Valda puudutava info raske kättesaadavus ▪ Probleemid heakorruga ▪ Negatiivne iive ▪ Konkurents valla kahe keskasula vahel ▪ Põhihariduse ja alushariduse alafinantseering ▪ Loss ja koolimaja ei kompenseeri kooskäimiskohtade puudust
<p>Võimalused</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Turismimajanduse areng Eestis ▪ Projektide kaudu raha taotlemine ▪ Soodne haldusreformi käik ▪ Riigipoolsete toetuste saamine ▪ Toetavad organisatsioonide (n. SA Lõuna-Eesti turism) abil turismi edendamine ▪ Arenemine suvitus- ja turismipiirkonnana ▪ Mõisakompleksi baasil tugeva aastaringse turismitoote väljaarendamine ▪ Turismialane koostöö Otepääga 	<p>Ohud</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Riigipoolsete toetuste vähenemine või kaotamine ▪ Linnad pakuvad noortele atraktiivsemat töö- ja elukeskkonda ▪ Narkomaania leviku oht ▪ Ääremaastumine ▪ Riigi tervishoiusüsteem ei suuda tagada piisavat meditsiinilist teenindust ▪ Maaelu arendamine pole valitsuse jaoks prioriteetne ▪ Töötus seoses võimalike pankrottidega

Lisa 3. Turismi valdkonna SWOT analüüs

Tugevused <ul style="list-style-type: none"> ▪ Üle-Eestiliselt ja rahvusvaheliselt tuntud Sangaste loss ▪ Mitmekesine loodus ▪ Värvikad ajaloolised kujud ▪ Logistiliselt hea asukoht ▪ Otepää lähedus ▪ Läti ja Venemaa lähedus ▪ Sangastes asub Eesti liigirikkamaid dendroparke ▪ Väike-Emajõgi	Nõrkused <ul style="list-style-type: none"> ▪ Külade halb olukord ▪ Valda puudutava info raske kättesaadavus ▪ Probleemid heakorruga ▪ Kvalifitseeritud tööjõu puudus ▪ Elanikkonna passiivsus ▪ Telkimis- ja ujumiskohtade vähesus ▪ Vaatamisväärsused on süstematiseerimata, puudub kaart ▪ Väike-Emajõe potentsiaal on kasutamata ▪ Puudulik vaatamisväärsuste tähistamine
Võimalused <ul style="list-style-type: none"> ▪ Riigipoolsete toetuste saamine ▪ Investeeringute kaasamine ▪ Euroopa Liiduga liitumisega seoses tuleb rohkem turiste ▪ Koostöö valla sees vallavalitsuse ja ettevõtjate vahel ▪ Sangaste turismiküla loomine kompleksteenuse pakkumiseks ▪ Koostöö turismifirmadega ▪ Rahvusvaheliste broneerimissüsteemide kasutamine ▪ Turismiteenuse pakkumine nii sise- kui välisturistile ▪ Aastaringse turismitoote väljatöötamine	Ohud <ul style="list-style-type: none"> ▪ Riigipoolse toetuse vähenemine ▪ Konkurentsiallajäämine ▪ Pakutavate teenuste vähenemine atraktiivsus

Lisa 4. Sangaste valla profiil

1. Asend

Sangaste vald paikneb Valga maakonna keskosa idapoolsel serval. Valla pindala on 144,7 km², keskuseks on Sangaste alevik. Vallas on 13 küla, neist suurim Keeni küla. Vallas elab 1346 inimest.

Vald piirneb lõunast Tõlliste, läänest Õru, põhjast Puka ja loodest Otepää vallaga. Valla idapiiriks on Valgamaa piir Võrumaaga.

2. Ajalugu

Sangaste on vanimaid Eesti kihelkondi, mida allikmaterjalides nimetatakse esmakordselt 1272.a. (Toyvel). Sangaste nimi pärineb mõisalt, mis rajati juba 1287 a. Keskajal kuulus Sangaste mõis (1522, Sangnitz) Tartu piiskopile. Poolakate valitsemise ajal 1583 – 1609 läksid mõisa valdused üle riigile, Rootsi ajal liideti sellega veel mitmeid mõisaid. 1723 kinkis Peeter I Sangaste kindralmajor Ivan Mihhailovits Golovitsile. 1808. a. ostis Sangaste õuenõunik Friedrich von Berg, kelle suguvõsa kätte jäi see rohkem kui sajandiks. Sangaste mõisa viimane omanik Friedrich Georg Magnus Berg (1845-1938) jäädvustas oma nime Eesti põllumajanduse ajalikku eeskätt hea saagikuse ja talvekindluse poolest laialt tuntud "Sangaste" rukkiga. Kuid ta rakendas võtteid ka maaparanduse, soo- ja rohukultuuri alal, tähelepanu leidis metsamajandus, eriti pajude ja tamme kasvatuse, tähelepanu väärtsid tema karjalaudad, hea kari, hobused, kalakasvatuse.

Esimese Eesti Vabariigi ajal kuni 1920 aastani kuulus Sangaste vald Tartu maakonna Sangaste kihelkonda. 1920 loodi Valga maakond. 1945 nimetati vallad külanõukogudeks, Sangastega liideti osa endisest Kuigatsi vallast. Seejärel hakati moodustama põllumajanduslikke majandeid – 1961 Sangaste kolhoos, millele liideti 1986 Sangaste aretuspunkt. 1957 moodustati Keeni sovhoos. Mõlemas tegeldi peamiselt tõusea ja – veisekasvatusega.

Sangaste sai uuesti vallastaatuse 1991 aastal.

3. Rahvastik

1. jaanuari 2014. aasta seisuga elas Sangaste vallas rahvastikuregistri andmetel 1346 inimest.

Tabelis 1. Elanike arvu võrdlus Sangaste valla külade kaupa

Küla nimi	Elanike arv 01.01.03 seisuga	Elanike arv 01.01.05 seisuga	Elanike arv 01.01.07 seisuga	Elanike arv 1.01.09 seisuga	Elanike arv 1.01.11 seisuga	Elanike arv 1.01.13 seisuga	Elanike arv 1.01.14 seisuga	Vahe
Keeni küla	385	364	340	321	331	304	303	-1
Sangaste alevik	251	250	239	241	217	205	213	+8
Tiidu küla	148	151	152	157	149	161	151	-10
Lauküla	142	128	132	126	115	116	110	-6
Restu küla	110	108	108	104	109	101	98	-3
Lossiküla	100	90	71	69	75	74	75	+1
Ädu küla	73	67	66	63	74	85	85	0

Kurevere	80	65	70	66	71	71	69	-2
Sarapuu	75	65	56	53	48	45	46	+1
Mäeküla	58	65	69	61	57	57	55	-2
Pringi küla	54	55	53	53	47	44	37	-7
Vaalu küla	44	44	43	39	37	38	44	+6
Risttee küla	37	43	40	41	43	40	41	+1
Mägiste küla	27	31	28	26	23	18	19	+1
KOKKU	1584	1526	1467	1420	1396	1359	1346	-13
Sh. mehi	791	783	745	732	713	693	693	0
naisi	793	743	722	688	683	666	653	-13

Rahvaarvu vähenemise peamiseks põhjuseks on nii negatiivne rändesaldo kui ka negatiivne loomulik iive. Loomulik iive Sangaste vallas 2013. aastal oli -2: 13 sündi, 15 surma. Rändeiive Sangaste vallas 2014. aastal (seisuga 01.01.2014) oli -3 inimest: sisseränne 63 inimest, väljaränne 66 inimest.

Rahvastikuregistri andmeil oli 2014 aasta 1. jaanuari seisuga Sangaste vallas 1346 elanikku, neist mehi 693 (51%) ja naisi 653 (49%). Naiste osakaal, erinevalt kogu Eestist, on veidi väiksem.

4. Looduskeskkond

Sangaste vald asub Otepää kõrgustiku kaguservas. Reljeefivormide ja absoluutsete kõrguste järgi võib valla jagada kaheks osaks. Valla põhjaosas on tüüpiline Otepää kõrgustiku kuppelmaastik, kus kõrgused merepinnast ulatuvad 100-200 meetrini, kõrgeimaks punktiks on Harimägi (Leenhardi mägi) 211 m. Lõunaosas on lainjas moreenmaastik, kus kõrgused jäävad valdavalt 40-70 meetri vahele.

Aluspõhja katab kvaternaarse setete kompleks (glatsiaalsed, limnoglatsiaalsed ja fluvio-glatsiaalsed setted). Suurema osa pinnakattest moodustab saviliivmoreen. Hajutatult esinevad kruusad-liivad, liivsavid ja soosetted. Pinnakatte geoloogiline ehitus on keeruline (paksus varieerub 10 m-st valla lõunaosas kuni üle 100 m-ni Otepää kõrgustikul ja mattunud ürgorgudes). Pinnasevesi lasub 0-10 m sügavusel, küngastel kohati sügavamalgi. Ehitusgeoloogiliselt on maakonna pinnased valdavalt hea kandevõimega (sitkeplastne saviliivmoreen), kuid ehitustegevust võib takistada reljeef. Samuti võib moreeni ebahühtlase ja üldiselt vähese veejuhtivuse tõttu sulade ja sadude ajal esineda ülavett. Pinnasevee kõrgtase võib ulatuda kuni 0,5 m maapinnast.

4.1 Maavarad

Märkimist väärivad valla põhjaosas asuvad 11,61 hektari suurune Siimu. Siimu karjäär on munitsipaalomandis. Töötavad karjäärid asuvad Pringi, Restu ja Lauküla külas.

4.2 Vesi

Sangaste valla tähtsaimaks veekoguks on Väike-Emajõgi, mis saab alguse Otepää kõrgustikult Pühajärve lõunapoolsest väljavoolust, kulgeb läbi Sangaste valla ja suubub Võrtsjärve. Väike-Emajõgi on kogu Sangaste valda jäävas osas nimetatud keskkonnaministri määrusega oluliseks lõheliste ja karpkalaliste kudemis- ja elupaigaks ning reostustundlikuks suublaks. Seal koeb suurem osa hiljem Võrtsjärve siirduvast

kohast ning ka mitmetest teistest kalaliikidest. Väike-Emajõkke juhitakse peale puhastamist Sangaste aleviku ja Lossiküla reovesi. Valla põhjaosast Otepää kõrgustikult saab alguse Laatre jõgi, mis suubub Väike-Emajõkke.

Suured looduslikud järved Sangaste vallas puuduvad. Suurimaks järveks on valla põhjaosas Otepää valla piiril asuv Pülme järv. Järvedel on peamiselt puhkemajanduslik tähtsus. Sangaste valla järvede nimistu tabelis 3.

Tabel 3. Sangaste valla järved

Järv	Pindala (ha)
Presnikovi järv	2,0
Nakrijärv	0,9
Kirgjärv	1,2
Pülme järv	6,4

Suuremat tähtsust omavad jõgedele rajatud paisud ja selle tulemusel tekkinud paisjärved (Tabel 4). Sangaste valla territooriumil on nii Väike-Emajõel kui ka Laatre jõel kummalgi kaks paisu. Sangaste veskipais on rekonstrueeritud ja sinna on rajatud kalatrepp. Ka Pikaantsu tammile on rajatud vesiveski, kuid käesoleval ajal see ei tööta. Samuti pole hetkel eriotstarvet Restu ja Räimekese tammil.

Tabel 4. Sangaste valla paisjärved

Järv	Asukohajõgi	Pindala (ha)
Pikaantsu paisjärv	Laatre jõgi	2,0
Räimekese paisjärv	Laatre jõgi	2,9
Sangaste veskijärv (Sangaste paisjärv)	Väike-Emajõgi	9,5
Restu paisjärv	Väike-Emajõgi	8,2

4.3 Sood

Vallas suuri soomassiive ei ole, leidub vaid väikseid soolaike hajusalt üle valla.

4.4 Metsad

Sangaste valla metsamaa pindala 5441 ha, sellest riigimetsa 2043 ha ja erametsa 3398 ha. Metsasus on 38%.

4.5 Looduskaitse

Looduskaitseobjektid Sangaste vallas on

Kaitsealad:

Otepää looduspark 2942 ha

Kaitstavad looduse üksikobjektid:

Jaanimägi, Kurevere Jaanimägi Kurevere küla 1 ha

Tiidu määnd Tiidu küla

Kiisa tamm Restu küla

Kaitstavate liikide püsielupaigad:

Mäeküla väike-konnakotka püsielupaik Mäeküla ca 3 ha

Kurevere väike-konnakotka püsielupaik Kurevere ja Restu küla ca 3 ha

Risttee 2 väike-konnakotka püsielupaik Risttee küla 6 ha

Lauküla väike-konnakotka püsielupaik Lauküla 3 ha

Sarapuu must-toonekure püsielupaik Sarapuu küla ca 18 ha

Kaitstavad pargid:

Keeni park Keeni küla 8,4 ha

Sangaste metsapark ja puiested; Sangaste park ja alleed Lossiküla küla 54 ha

Kaitse all olevad alad, Natura 2000 alad

Natura 2000 ala kaitse eesmärk määratakse kindlaks, lähtudes ala tähtsusest EÜ Nõukogu direktiivi 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitsest I lisas nimetatud linnuliikide või selles nimetatud rändlinnuliikide või EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest I lisas nimetatud looduslike või poollooduslike elupaigatüüpide või II lisas nimetatud liikide soodsa seisundi säilitamise või taastamise jaoks, samuti lähtudes Natura 2000 võrgustiku terviklikkuse saavutamise vajadusest ning silmas pidades ala degradeerumis- ja hävimisohtu. Natura 2000 alana asub Sangaste valla territooriumil Otepää looduspark. Looduspargi põhieesmärk on Otepää kõrgustikule iseloomulike maastike kaitse. Looduspargi maa-ala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele kahekümne üheks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks. Piiranguvöönd on looduspargi majanduslikult kasutatav ning pärandkultuurmaastikuna säilitatav osa, kus majandustegevuses tuleb arvestada looduskaitsealadest ning Otepää looduspargi kaitse-eeskirjas kehtestatud tingimustega. Sihtkaitsevöönd on kaitseala maa- või veeala seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Vastavalt Otepää looduspargi kaitse-eeskirjale asuvad Sangaste vallas Karja sihtkaitsevöönd ja Pülme sihtkaitsevöönd.

Valga maakonna teemaplaneeringus "Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused" lepiti kokku kahes alateemas "Roheline võrgustik" ja "Väärtuslikud maastikud" Rohelises võrgustikus käsitletavatest struktuurielementidest jäävad Sangaste valda Mõneku-Keeni, Sarapuu, Restu-Mäeküla-Märdi, Pringi-Arula tugialad ja Korva, Kuiksilla-Sarapuu, Sarapuu-Restu, Mäeküla-Pringi, Keeni-Pringi koridorid. Valgamaa väärtuslike maastike nimekirja on Sangaste vallast kantud maakondliku tähtsusega maastikud Otepää looduspark, Sangaste-Lossiküla, Kuiksilla; piirkondliku tähtsusega maastikud Pikaantsu, Priipalu, Vaalu, Kuigatsi, Mägiste ja kohalikud tähtsusega maastik Keeni ja Mäeküla vaheline kõrvaltee. Põhjalikum info eelpoolnimetatud teemaplaneeringutes.

4.6 Keskkonnakaitse

Reoveepuhastid

Sangaste vallas on kolm reoveepuhastit:

- Sangaste alevikus
Suubla – Väike-Emajõgi
- Keeni külas
Suubla – Keeni oja

- Lossiküla külas
Suubla – Väike-Emajõgi

Reoveepuhastid on amortiseerunud ja vajavad kiiresti uuendamist.

Jäätmemajandus

Endine Keeni prügila on suletud.

4.7 Maakasutus

Sangaste valla põllud on suhteliselt viljaka mullaga. Suur osa maast on üles haritud põldudeks ja kasutusel rohumaa. Maafond on kokku 14 473 ha, sealhulgas haritavat maad 6163 ha, looduslikku rohumaa 926 ha, metsamaad 5441 ha ja muud maad 1943 ha. Tagastatud on maad 5690,0 ha, erastatud 3773,7 ha, munitsipaalomandis 9,8 ha, riigi omandis 2403,4 ha maad.

5. Sotsiaalne keskkond

Tööhõive

Suurimaks tööandjaks Sangaste vallas on AS Sanwood, mis tegeleb puidutööde ja mööbli valmistamisega. AS-le Sanwood järgneb palkmajade ehitusega tegelev OÜ Landhaus. Suuremad ettevõtted on veel AS Silva-Agro, AS Sangaste Linnas ja OÜ Finlaid. Suuremad põllumajandustootjad vallas on OÜ Kesa-Agro ja OÜ Sanlind. Tööandjateks on ka omavalitsus (vallavalitsus ja valla allasutused).

6. Elanike toimetulek

Minimaalse sissetuleku tagamiseks ja eluasemekulude katteks määratavat toimetulekutoetust määrati 2013. aastal 125 korral (25 perele/isikule) kokku 17 441,05 euro eest. Ühekordseid toetusi majanduslikel põhjustel määrati toimetulekutoetuse jäagist 9 isikule 994,47 euro eest ning valla eelarvest 69 isikule 4 362,71 euro eest (sh ravimid, koolitoit jms.). Traditsiooniliselt suurenevad väljamaksed talvekuudel, mil inimeste rahalisi väljaminekuid suurendavad küttekulud, mistõttu ollakse sunnitud taotlema täiendavat sotsiaaltoetust.

Tabel 6. Sangaste valla toimetulekutoetuse taotlused 2003-2013

	2003	2005	2007	2009	2011	2013
Rahuldatud taotlusi	747	499	244	199	157	125
Taotlusi esitanud pere arv	93	62	34	26	23	25
Taotlusi esitanud pere liikmete arv	260	181	70	46	41	41
Arvestatud taotlused eurodes	47 828	37 860	20 431	18 265	18 215	17 441

Pere toimetulematuse põhjustest on olulisemad töötus, inimeste madal haridustase, tervislik seisund, pere lagunemine, alkoholism. Töötusega võitlemiseks on Sangaste Vallavalitsus pakkunud alates 2009. aastast tööhajutusteenust ning alates 2005. aastast osalenud/teostanud mitmeid projekte, neist viimasena 2012-2013 SA INNOVE poolt rahastatud noortele ja vanemaealistele töötutele suuantud nõustamis-, ümberõppe- ja praktikaprojekt „Noorte ja vanemaealiste töötute aktiveerimine Sangaste ja Tõlliste vallas“.

7. Tervishoid

Sangaste alevikus osutab perearsti teenust Tatjana Laadi (OÜ Laadi & Kõrgesaar), Keenis asub pereõe vastuvõtupunkt. Taasavatud on apteek Sangaste alevikus. Sangastes asub eakate üldhooldekodu Sangaste Pansionaat (MTÜ Sangaste Asundused), mis pakub hooldusteenust kahes hoones.

8. Kirikud ja kogudused

Vallas asub Sangaste kirik ja EELK Sangaste Püha Andrease kogudus, kus on õpetajaks Ivo Pill.

9. Korrakaitse ja päästeteenistus

Valga linna, Karula, Taheva, Tõlliste, Sangaste ja Öru vallas hoiab politsei, kogukonna ja koostööpartnerite vahelist sidet 1 piirkonnavanem. Päästeteenistus vallas eraldi puudub, kuid vallas tegutseb MTÜ Sangaste Vabatahtlik Tuletõrjeühing. Sangaste vald kuulub Valgamaa Päästeteenistuse teeninduspiirkonda.

10. Teed ja kommunikatsioonid

Valda läbivad kolm suuremat maanteed:

- Tatra-Otepää-Sangaste maantee
- Võru-Kuigatsi-Tõrva maantee
- Sangaste-Tõlliste maantee

Võru-Kuigatsi-Tõrva ja Sangaste-Tõlliste maanteede ristumiskohas asub valla keskus Sangaste alevik. Valla läänepiiri mööda kulgeb Tartu-Valga raudteeliin. Valla piirides peatub reisirong Keeni, Pikaantsu ja Mägiste peatustes.

Kergliiklusteed:

- Sangaste-Lossiküla (~3,7 km)
- Sangaste-Keeni (~4,3 km)

Sangaste alevikus asub elektriautode kiirlaadimispunkt.

Lähimate keskusteni Sangaste alevikust on: 18 km Otepäele ja Antslasse, 32 km Valka, 20 km Pukasse ja 60 km Tartusse. Sangaste alevikul on teiste keskustega suhteliselt hea bussiühendus, osade külade ühendus keskustega on ebapiisav. Samuti ei ole olemasolevate maakonnasiseste bussiliinidega kuigi hästi kaetud vallasisene bussiühenduse vajadus. Seepärast tuleb vallal korraldada eraldi õpilaste transport hommikul ja õhtul.

Sangastel ja Keenil on alates 2000. aastast täisoptikal põhinev telefoni- ja andmeside.

Avalikud internetipunktid on AS Silva-Agro toidupoes ja Rukki Majas. Internetipunktid on mõlemas raamatukogus.

11. Haridus

11.1 Kool

Keeni külas asub valla ainus põhikool. Koolis õpib 106 õpilast. Koolis töötab 19 õpetajat.

Noortel on võimalus peale kooli osaleda paljudes huviringides:

- muusikakoolis klaveri ja akordioni erialal
- rahvastepall
- korvpall
- võrkpall
- pallimängud
- rahvatants (erinevatele vanustele)
- mudilaskoor
- solistid
- käsitöö
- tööõpetus
- lilleseade
- näitering
- sõnakunst
- judo

Kooli juures tegutseb terve aasta läbi ettevalmistusklass koolieelikutele. Valla lapsed käivad gümnaasiumis peamiselt Otepääl, Valgas ja Tartus.

11.2 Lasteaed

Sangastes asub lasteaed. 1986. aastal asutatud maja tegutseb spetsiaalselt lasteaiale ehitatud hoones. Lasteaias on moodustatud kaks rühma, üks liitrühm ja üks sõimerühm, kus on lapsi vanuses 1,5 kuni 7 aastat kokku 34 last. Lasteaed on avatud 7.15 – 17.45. Lasteaias töötab kvalifitseeritud kaader: töötajaid kokku 7, sellest üks direktor, neli pedagoogi ja kaks õpetajaabi.

12. Kultuur

Vallas on olemas seltsimaja (alevikus). Lisaks seltsimajale kasutatakse ürituste korraldamiseks Sangaste lossi ja Keeni koolimaja. Kirikus ja lossis toimuvad aeg-ajalt kontserdid.

12.1 Isetegevus

Aktiivne kultuuritegevus toimub Kuigatsi piirkonnas (Ädu, Mägiste, Pringi ja Vaalu küla). Sangastes ja Keenis tegutsevad rahvatantsurühmad ja mitmed ringid (portselanimaal jms). Aktiivsemad pensionärid kuuluvad Valga maakonna pensionäride ühendusse läbi kohapealse Sangaste valla pensionäride ühenduse „Härmalõng“. Seltsimajas on pensionäridel oma väike „kabinet“.

12.2 Sport

Keeni kooli võimlas toimuvad täiskasvanutele õhtuti treeneri juhendamisel korvpalli- ja võrkpallitreeningud. Sangaste korvpallimeeskond on edukalt esinenud nii maakondlikul kui riiklikul tasemel. Traditsiooniliselt korraldatakse Sangaste vallas Restu spordipäeva ja vastlapäeva. Uuteks traditsioonideks on saamas korvpallivõistlus “Sangaste korvpallikarikas” ning jooksuvõistlus „Rukkihundi Rahvajooks“.

12.3 Raamatukogud

Raamatukogud asuvad Keenis ja Sangastes.

13. Elamu- ja kommunaalmajandus

13.1 Soojamajandus

Soojust tootvad ettevõtted on OÜ Sanva ja AS Sanwood.

Tabel 7. Katlad ja kasutatavad kütused

Katlamaja asukoht	Katla tüüp	Katelde arv	Võimsus (MW)	Kasutatavad põhikütused
Sangaste alevik	REKA1000	1	1	saepuru, puidujäätmed
AS Sanwood	LAKKA 2,2	1	2,2	puidujäätmed
Sangaste loss	LAKKA 830	1	830	küttepuud,
	Kiviõli 50	1	0,4	saepuru, puidujäätmed

13.2 Veevärk

Ühisveevärgi teenuseid kasutab veidi üle 30% elanikkonnast. Keskne veevarustussüsteem hõlmab vallas asuvaid korruselamuid Sangastes, Keenis ja Lossikülas. Hetkel kasutatakse selleks kolme puurkaevu. Ühisveevärki vallas haldab Ühismajandamise OÜ. Ülejäänud elanikkond saab vee salvkaevudest või erapuurkaevudest.

13.3 Kanalisatsioon

Ühiskanalisatsioon on Sangastes, Keenis ja Lossikülas. Sellega on ühendatud umbes 25% valla elanikest. Ülejäänud majapidamised kasutavad kogumiskaeve või imbkaeve.

14. Majandus

14.1 Ettevõtted

Sangaste valla majanduselus on olulisel kohal tööstus, olles suurimaks tööandjaks. Põllumajandus on heal järjel, üles on haritud praktiliselt kogu põllumajanduseks kõlbulik maa.

Peamised majandusvaldkonnad ja ettevõtted on:

- Puidu töötlemine – AS Sanwood, OÜ Landhaus, OÜ Finlaid
- Põllumajandussaaduste tootmine ja ümbertöötlemine – OÜ Sanlind, OÜ Kesa-Agro, AS Sangaste Linnas, OÜ Malt ja kohalikud talunikud
- Kaubandus ja teenindus – AS Silva-Agro

14.2 Teenused

Sangastes on üks toidupood ja üks tööstuskaupade pood. Keenis on üks ja Lossikülas üks pood. Sangaste asulas on lisaks Rukki Maja restoran, postkontor ja juuksur.

Sularahaaautomaate vallas ei ole, pangateenindus toimub läbi postkontori. SEB postipank on olemas Sangaste alevikus. Valla ainus tankla asub Keeni külas.

14.3 Turism

Ööbimiskohad:

- Kunstimäe puhkemaja 30
- Sangaste lossi hostel 65
- Sangaste Rukki Maja 23
- Piiri spordi- ja puhkekeskus 70
- Oru Puhkemaja 10
- Kakulaane turismitalu (telkimiskoht) 500

Söögikohad:

- Rukki Maja 50

Vaatamisväärsused:

- Sangaste mõisakompleks, mõisapark, metsapark
- Sangaste kirik
- Sangaste kalmistu
- August Gailiti sünnikodu
- Eduard Grosschmidt-Suursepa kodutalu
- Harimägi
- Sangaste linnamägi
- Kirgjärv
- Presnikovi järv

15. Valla juhtimine

Sangaste valla valitsusorganiteks on vallavolikogu kui esinduskogu ning vallavalitsus ja volikogu poolt moodustatud täitevorgan.

Vallavalitsusesse kuuluvad:

- vallavanem Kaido Tamberg
- vallavalitsuse liige Kajar Lepik
- vallavalitsuse liige Eve Süld

Vallaametnikke on kaheksa.

Volikogus on liikmeid üksteist, volikogu esimeheks on Rando Undrus.

Vallavalitsuse ja volikogu info jõuab elanikeni ajalehe „Otepää Teataja“ vahendusel, mis ilmub ühisena nelja valla Otepää, Palupera, Puka ja Sangaste häälekandjana.